

Boğaz'da Kızıl Bir Bulut: Itō Chūta'nın (1867-1954) Gözünden Osmanlı İmparatorluğu ve Başkenti

A Red Cloud on the Bosphorus: The Ottoman Empire and Its Capital through the Eyes of Itō Chūta (1867-1954)

Miyuki Aoki Girardelli

Boğaz'da parlak ay ışığı
Sensiz
Kiminle konuşabilirim bir kadeh şarabı yudumlarken?

Boğaz'daki hilâl ayın berrak ışığı
Sen de bakıyorsun belki aynı aya
Yolculuğa çıkarken kaldığın bir köy evinden

Bright moonlight on the Bosphorus
Without you
With whom I can talk over a glass of wine?

Clear light of the crescent moon on the Bosphorus
You might look at the same moon
From a village house you stayed on the way of your trip

Bir ikinci şahsın yokluğundan alınan ilhamla yazılmış, Boğaz'ın ve hilâl şeklindeki ayın romantik görüntüleri ile çerçelenmiş Japon klasik *tanka* tarzı bu iki şiir, iki aşğın değil, birbirlerine değer veren iki dostun yolculuk sırasındaki yazışmalarından. Şiirler, Meiji 37'nin 3 Kasımı'nda (1904) Yamada Torajirō'nun, (1866-1957) o sırada yeni Beyrut'a ulaşmış olan Itō Chūta'ya (1867-1854) İstanbul'dan gönderdiği kartpostalda bulunuyor (şek. 1).¹ Torajirō ve Chūta birbirlerine "*Shingetsu* (Yeni Ay)" ve "*Koun* (Kızıl Bulut)" *gagou*'larını (Japon edebiyatında rumuz) kullanarak hitap ediyorlardı. Torajirō'nun kartpostalları her zaman Chūta'nın yolculuk güzergahını önden takip eder ve onu Osmanlı İmparatorluğu'nun belli başlı kentlerinin İngiliz Konsoloslukları'nda bekledi.²

The two Japanese classical *tanka* style poems inspired by the absence of one "You", framed by romantic images of the Bosphorus and the moon (crescent), were the correspondence not among lovers, but among two friends who care about one another while traveling. On 3 November in Meiji 37 (1904), the poems appeared on the postcard sent by Yamada Torajirō (1866-1957) in İstanbul to Itō Chūta (1867-1954), who at that moment, had just reached Beirut (fig. 1).¹ Torajirō and Chūta addressed each other using the *gagou* (pseudonym in Japanese literature) "*Shingetsu* (New Moon)" and "*Koun* (Red Cloud)". Torajirō's postcards were always advanced to Chūta's travel route and waited him at the British Consulates in the major cities of the Ottoman Empire.² Chūta

Şek. 1 Torajirō'nun İstanbul'dan Beirut'ta bulunan Chūta'ya gönderdiği kartpostal, 3 Kasım 1904 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 1 Postcard from Torajirō in İstanbul to Chūta in Beirut, 3 November 1904 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

Chūta da Torajirō'ya sık sık yazdı: seyahat defterine aldığı notlar 1 Ağustos 1904'ten 15 Aralık 1904'e kadar Osmanlı topraklarında yaptığı yolculuk boyunca Torajirō'ya elli beş kartpostal ve mektup ile bir de telegraf gönderdiğini gösteriyor.³ Bunlar aynı zamanda Chūta'nın dünyayı dolaşan yalnız ve zorlu yolculuğu sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunduğu zamanın belgeleri niteliğini taşıyor.

Chūta'nın deneyimlerine odaklanan bu makale onun İstanbul ve Osmanlı İmparatorluğu üzerine izlenimlerini temelde üç bakış açısı üzerinden betimleyerek analiz etmeyi hedefliyor. Öncelikle, yolculuğunun Japon bağlamı ile birlikte bir mimar ve mimarlık tarihçisi olarak Itō Chūta'nın, Osmanlı İmparatorluğu üzerine mimari görüşü ve bilgeliği tartışılacak. İkincisi, Chūta'nın gözlemlerinin duygusal bir arka planı olarak Yamada Torajirō ile dostluğu ve sonradan hamisi olacak Kont Ōtani Kōzui (1976-1848) ile tanışması anlatılacak. Sonunda, Itō Chūta'nın Japonya'daki mimari arka planı, özellikle Mimar Kemaleddin ve Vedat Bey'inki başta olmak üzere bugünkü Osmanlı/Türk mimarisi ile kıyaslanarak her iki ülkedeki mimari ve kültürel çevrenin benzerlikleri ve farkları ortaya konulmaya çalışılacak.

Japonya'da Bir Gotik Katedral Projesi

Çağdaş Japon mimarisinin tarihi hakkında bilgi sahibi olmayanlar Itō'nun mezuniyet projesinin bir katedral olduğunu öğrendiklerinde şaşıracaktırlar. Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'ne 1892'de sunulan proje için yaptığı tasarım, Avrupa'da John Ruskin ya da Viollet-le-Duc tarafından 30 yıl kadar önce yeniden canlandırılmış Gotik mimarisine düşük güçlü eğilimin etkilerini açıkça yansıtır (kat. no. 1). "Çağdaş Japon Mimarisinin Babası" olduğu söylenen Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nden İngiliz Prof. Josiah Conder (1852-1920; 1877-1920

also wrote to Trajirō very often: his field notes show that during his travel within the Ottoman lands covering the period from 1 August 1904 to 15 December, he sent fifty five postcards and letters, including one telegraph to Torajirō.³ These were at the same time the proof of his subsistence during his stay in the Ottoman Empire in the course of Chūta's lonely and severe travel around the world.

This article focused on Chūta's experience will describe and try to analyze his perceptions of İstanbul and the Ottoman Empire mainly from three points of view. First, as an architect-architectural historian, Itō Chūta's architectural vision and wisdom about the Ottoman Empire, together with the Japanese context of his travel, will be discussed. Secondly, as an emotional background of Chūta's observations, his friendship with Yamada Torajirō and the encounter with Count Ōtani Kōzui (1976-1848) as a patron will be introduced. In the end, by comparing Itō Chūta's architectural background in Japan to contemporary Ottoman / Turkish ones, especially those of Mimar Kemaleddin and Vedat Bey, the article will try to clarify the similarity and difference of the architectural and cultural environment of both countries.

A Project for a Gothic Cathedral in Japan

Those who are not familiar with the history of modern Japanese architecture may be surprised to see Itō Chūta's graduation project for a cathedral. Submitted in 1892 to Tokyo Imperial University, his design clearly reflects strong tendency to the Gothic architecture that had been revitalized in Europe by John Ruskin or Viollet-le-Duc some 30 years before (cat. no. 1). The British professor Josiah Conder (1852-1920, in Japan between 1877 and 1920) of Tokyo Imperial University, so-called

yılları arasında Japonya'da yaşadığı o dönem ders vermiyordu ancak "Avrupalılar tarafından tanıtılan batılı eğitim sistemi"nin etkileri hala güçlüydü. O günlerde Japon bir mimarlık öğrencisi için, hiç yurt dışına çıkmamış ve "gerçek" bir katedral görmemiş olsa bile, bir katedral ya da batılı tarzda herhangi bir bina tasarlamak sıradan bir ödevdi. Meiji Restorasyonu'ndan yirmi yıl sonra Japonya'da mimarlık ve yetiştirme sistemi hala geleneksel usta çırak ilişkisine doğrudan bağlı olduğundan, mimar olmak hala belirsiz bir konumdu.

Batılı sistemde yetişmiş ikinci nesil bir mimar olan Itō Chūta bu durumun nedenlerini sorgulayan ilk kişi olacaktı.

İngilizce'den Japonca'ya çevrilmiş bir sözcük olan "mimar" kavramının kendisini sorguladı. ('Mimarlık' Sözcüğünün Özgün Anlamını Tartışarak ve Böylece Çevirisini Tercih Ederek Zōka Gakkai'mizin Adını Değiştirmek Umuduyla), ile "Mimarlık 'endüstriyel sanatlar' değil 'güzel sanatlar' dahil olmalıdır diyerek",⁴ Zōka Gakkai'nin (Zōka Topluluğu) ismini Kenchiku Gakkai olarak değiştirmeyi savundu. Chūta böylelikle mimarlığın sanatsal boyutuna vurgu yapmayı hedefliyordu. "Zōka (ev inşası)" sözcüğü yerine "Kenchiku" sözcüğü kullanılmalıydı çünkü "'ev' inşa edilen tüm yapıları kapsamada yetersiz kalan bir sözcüktü".⁵ Aslında Chūta'nın daha sonraki kariyerinde de gözlemleyebileceğimiz üzere onun bu önerisi dönemin Avrupa-Merkezli entelektüel paradigmasına ve mimarlık tarihindeki hiyerarşik sisteme karşı bir meydan okuma niteliği taşıyordu. Bu durum Josiah Conder'in profesörlerinden ve İngiliz Kraliyet Mimarlık Enstitüsü'nün etkili üyelerinden olan Thomas Roger Smith⁶ tarafından yapılan bir konuşmada da ifade edilecekti.

the "Father of Modern Japanese architecture", was not teaching by that time but the influence of the "Western system of education introduced by the European" was still strong. It was an ordinary task for a Japanese architectural student at that time to design a cathedral or any building type in Western style even if he had never been abroad nor seen a "real" cathedral. Two decades after the Meiji Restoration, being an architect was still very ambiguous position, as in the Japanese architectural production system education was still linked to the traditional master builder and apprentice relationship.

As a second generation architect rose in Western system, Itō Chūta would be the first who started to question the reasons of this situation.

He questioned the concept of "architecture" itself as a translated word from English into Japanese. By "『アルキテクチュール』の本義を論じて其訳字を撰定し我が造家学会の改名を望む

(Hoping to Change the Name of Our Zōka Gakkai by Discussion the Original Meaning of the Word 'Architecture' and Thereby Choosing Its Translation)", he proposed to change the name of Zōka Gakkai (Society of Zōka) as Kenchiku Gakkai, maintaining that "Architecture should belong to so-called 'Fine-Arts', not to the 'industrial arts'".⁴ Chūta's point here was to emphasize the artistic dimension of architecture. The word "Zōka (house-making)" should be replaced with "Kenchiku" because "'house' does not include all kinds of built structures".⁵ Actually, as we can trace in Chūta's later career, his proposal was a Japanese challenge to the Euro-Centric intellectual paradigm of the time and to the hierarchical system in architectural history. This was reflected in a speech given by Thomas Roger Smith,⁶ influential figure at Royal Institute of British Architects and one of the professors of Josiah Conder.

Hōryū-ji Üzerine Bir İnceleme: Bir Japon Mimarisi Tarihinin Yaratılışı

1984'te yayınlanan doktora tezi, Hōryū-ji Tapınağı'nın Mimarisi Üzerine Bir İnceleme'de Chūta Japon mimarisinin baskın ölçütler içindeki ortodoksliğini ve meşruiyetini kanıtlamak için klasik mimariye dair batılı paradigmanın kendisini kullanarak Japon mimarisine karşı bu türden bir önyargıya karşı mücadele etti. Japon mimarisini, uygun bir özgün paradigma aramak yerine batılı kriterlere uydurularak "yüceltme" çabası Japonya'nın kendisini ifade etme çabasının ilk aşaması olarak görülmelidir. İlk kez Japonya'ya dair konuları ele alan bir tez ile Japon Mimari Tarihi'ne ait bir akademik alan yaratıyor ve bu yolla ilk Japon mimarlık tarihçisi sıfatını hak etmiş oluyordu. Daha sonra 1900 yılında Japon Hükümeti'nden Paris Uluslararası Sergisi için Japon sanatının tarihi üzerine resmi bir kitap olan *Histoire de l'Art du Japon*'u yayınlaması istendiğinde mimarlıkla ilgili bölümden o sorumlu olacaktı.

Chūta 1894'teki incelemesinde 7. yüzyılda yapılan ve bir mimarlık başyapıtı olan Hōryū-ji üzerindeki muhtemel Yunan mimarisini etkisini öne sürdü.⁷ Chūta'yı bu sava yöneltten temel neden Hōryū-ji Tapınağı'nın Orta Kapısı'nın sütunlarında gözlemlenen *entasis* (şek. 2) ile Hōryū-ji ve Etrüsk tapınakları arasındaki oransal benzerlikti (şek. 3). Bu sava göre Chūta *entasis* yani Yunan mimarisine

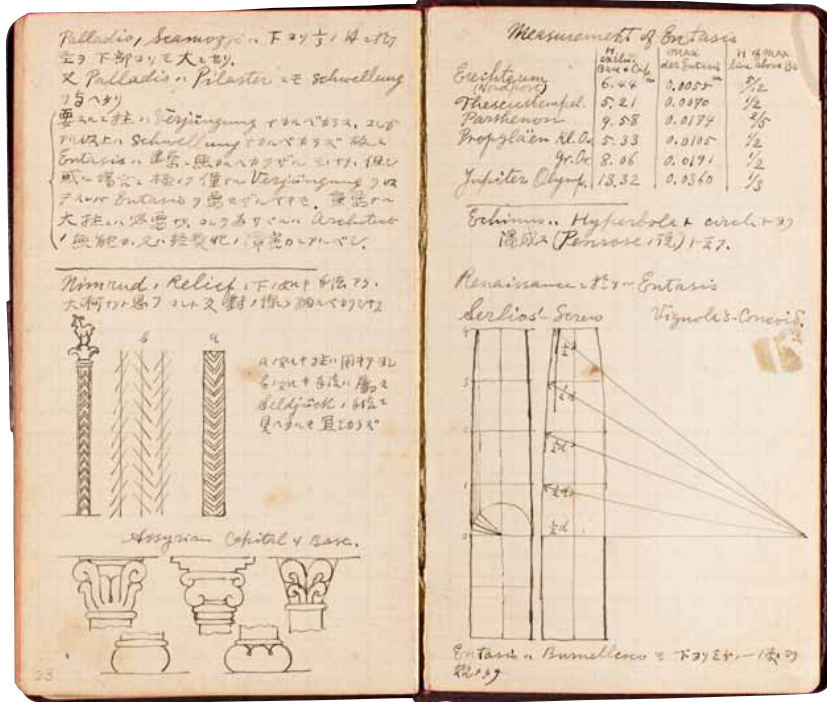
A Treatise on Hōryū-ji: Creation of a Japanese Architectural History

By his doctoral thesis "法隆寺建築論 A Treatise on the Architecture of Hōryū-ji Temple" published in 1894, Chūta tried to reject this kind of bias on Japanese architecture by using the Western paradigm of classical architecture itself to prove the orthodoxy and legitimacy of Japanese architecture in the dominant criteria. The attempt to "nobilitate" Japanese architecture by appropriating Western criteria instead of looking for a supposed original paradigm should be seen as a first stage of Japan's self-representation. With a thesis addressing Japanese topics for the first time, Chūta created the academic field of Japanese Architectural History and accordingly became the first Japanese architectural historian. Later in 1900, when the Japanese Government was asked to publish an official book on the history of Japanese art, *Histoire de l'Art du Japon*, for the occasion of Paris Universal Exhibition, he was responsible to write the section of architecture.

In his 1894 treatise, Chūta proposed the possible influence of Greek architecture on Hōryū-ji, a masterpiece of Japanese architecture from the 7th century.⁷ Itō's ground for this argument was the *entasis* observed in the columns of 中門 middle gate of Hōryū-ji Temple (fig. 2) and the proportional similarity between Hōryū-ji and

Şek. 2 Hōryū-ji Tapınağı'nın orta kapısı
Mimarlık Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Tokyo Üniversitesi.
Fig. 2 Middle gate of Hōryū-ji Temple
Department of Architecture, Faculty of Engineering, The University of Tokyo.

Şek. 3 Entasis'in ölçüsü, Ito Chūta'nın seyahat defteri c. 12 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 3 Measurement of entasis, Ito Chūta field note vol. 12 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

has sütunun 1/3 yüksekliğindeki hafif genişlemenin Budizm'in kalbi olan ve James Fergusson ve Sir Banister Fletcher gibi İngiliz uzmanlar tarafından, Gandhara mirası üzerindeki Helenistik etkinin kalıntılarına daha önce ulaşılmış olan Hindistan üzerinden aşamalı olarak doğuya ulaşmış olduğunu iddia ediyord.⁸ Chūta'nın incelemesi yalnızca

Etruscan temples (fig. 3). According to his argument, Chūta stressed that the entasis, the slight swellings at 1/3 of the column height of Greek architecture, has gradually expanded to the East via India, the heartland of Buddhism, where the traces of Hellenistic influence on the heritage of Gandhara had already been tracked to some

Japonca olarak yayınlanmış olsa da Japon mimarisini dünya mimari tarihi bağlamına yerleştirme yönündeki ilk çaba olarak değerlendirilmelidir.

Chūta'nın Höryū-ji üzerine tezi dönemin Japon akademik camiası tarafından olumlu karşılandı. Her şeyden önce onun kitalar ve kültürler arası dolaşımına dair romantik bakışı, doğmakta olan Japon mimarisinin kökenini klasik batı mimarisi sisteminin hiyerarşik olarak en tepesinde sayılan Antik Yunanistan'a bağlama fikri doğal olarak batılı sistemde yüksek bir seviyeyi garanti ediyordu. Bu tez, aynı zamanda özellikle James Fergusson'un 1891'de yayınlanan "Hint ve Doğu Mimarisi'nin Tarihi" adlı yapıtında yaptığı Japonya'nın kalıcı yapılardan, bir büyüklük anlayışından ve insanlığın inşa eden ırkı ile bir bağlantıdan yoksun olduğu yönündeki yorumun bir örneğini oluşturduğu Japon mimarisini dünya mimari tarihinde marjinalleştiren görüşe karşı Chūta'nın kendi meydan okumasıydı.⁹

Avrasya Boyunca At Sirtında: Chūta'nın Dünya Turu

Etkileyici olduğu su götürmez bir gerçek olsa da bugün Chūta'nın tezinin somut kanıttan yoksun olduğu genel kabul gören bir durum. Chūta'nın özgünlüğü daha çok teorisinin peşinde Helenizm'in doğuya doğru aşamalı yayılışının izini sürmek için at sirtında Yunanistan'a kadar yol alırken gösterdiği kararlılıkta yatıyor. Neredeyse tüm Japon entelektüel elitlerin batıya gitmeye can attıkları bir dönemde Avrupa ya da Amerika Birleşik Devletleri yerine Asya'ya odaklanması oldukça az rastlanır bir durumdur. Ancak 20. yüzyılın başında batı akademisi için en az bilinen yer olan İpek Yolu coğrafyasının Orta Asya'daki eksik kısmının dünya atlasındaki yerini aldığını akıld tutmamız gerekir.

extent by British scholars such as James Fergusson and Sir Banister Fletcher.⁸ Although it was published only in Japanese, Itō's treatise should be evaluated as the first attempt to place Japanese architecture in the context of the world architectural history.

Chūta's thesis on Höryū-ji was accepted positively by the Japanese academia of the period. First of all, its romantic vision of trans-continental and trans-cultural flows fascinated an emerging imperial imagination. Secondly, the idea of connecting the origin of Japanese architecture to ancient Greece, regarded as the top of the hierarchical system of classical Western architecture, secured automatically a higher rank in the Western system. The thesis was also Chūta's personal challenge to the marginality of Japanese architecture in the world architectural culture typically represented by James Fergusson's comment in his "History of Indian and Eastern Architecture" published in 1891, and stating that Japan lacked permanent buildings, a sense of magnificence and a connection with the building race of mankind.⁹

On the Horseback across Eurasia: Chūta's Around-the-World Trip

Although fascinating, today it is generally accepted that Chūta's treatise lacks concrete evidence. Chūta's originality was rather in his determination to steep all the way to Greece on horseback to look at the whole trace of Hellenism's gradual spread to the East in order to pursue his theory. His concentration on Asia rather than Europe or the United States was quite rare in a time when almost all the Japanese intellectual elites were eager to go West. But we should remember that by the beginning of the 20th century, the missing part of the Silk Road

1893'te İsveçli kaşif Hedin efsanevi başkent Loulan'daki kazısına başlamış ve Almanya'dan Aurel Stein da 1900'de Orta Asya'yı araştırmaya başlayarak sonrasında Dunghuang tapınağını 'keşfetmişti'. Bölgenin ilk Japon kaşifleri olan Nishi Tokutaro and Fukushima Yasumasa'da Orta Asya ve Sibiry'a'dan yeni dönmüşlerdi. Orta Asya, Hindistan ve Moğolistan'a yapılan üç seferin (1902-04 -kendisinin de katılımıyla-, 1908-09, 1910-14) hamiliği ile ünlenmiş olan Kont Ötani Kōzui (1876-1948) ilk sefer için Londra'dan ayrılmak üzereydi. Chūta'nın ilham kaynağı hiç kuşkusuz bölgede faal olan batılı ekiplerdi. Akademik araştırma anlamındaki değerli ürünler bir yana, dönemin tüm "arkeolojik" kazıları gibi bu da batılı ve yeni ortaya çıkmakta olan güç odakları arasında bu ciddi bir rekabet ve hazine avı meselesi anlamına geliyordu. 20. yüzyılın başında Orta Asya'da araştırma ve kazı yapmak emperyalizmin bir başka savaş alanı niteliği taşıyordu.

29 Mart 1902'de Çin'e gitmek üzere Japonya'dan hareket eden Chūta, Burma, Hindistan, Sri Lanka, Türkiye, Mısır, Suriye, Yunanistan, İtalya, Almanya, Fransa, İngiltere ve Amerika üzerinden dünyayı gezdi. Üç yıl üç ay süren yolculuğu sırasında rotasını istediği gibi değiştirdi: on beş ay Çin'de, dokuz ay Hindistan ve çevresinde, beş ay Avrupa ve Amerika'da, sekiz buçuk ay da Mısır'da olmak üzere Osmanlı imparatorluğu'nda bulundu.

Kalabalık Galata Köprüsü Üzerinde: Chūta İstanbul ve Bursa'da

Chūta İstanbul'a Anadolu'dan değil Budapeşte üzerinden ulaştı. Hindistan'dan Afganistan için vize alamadığı için yolunu değiştirmek zorunda kalmış, bu yüzden Mumbai'den Trieste'ye giden bir Avusturya gemisine binmiş ve yoluna Münih, Berlin, Viyana ve Budapeşte üzerinden trenle

geography in Central Asia, the least known region for Western scholarship, had entered the World atlas. In 1893 the Swedish explorer Hedin started his excavation in the legendary capital of Loulan and Aurel Stein from Germany started to explore Central Asia in 1900, "discovering" Dunghuang temple later. The first Japanese explorers of the region, Nishi Tokutaro and Fukushima Yasumasa had recently returned from Central Asia and Syberia. Count Ötani Kōzui (1876-1948), famous as a patron of expeditions to Central Asia, India and Mongolia for three times (1902-04 -joined by himself-, 1908-09, 1910-14) was about to leave London for the first expedition. Chūta's source of inspiration is surely the Western teams active in the region. Besides the precious fruit in terms of academic research, like all the "archaeological" excavations of that period, this was also a serious matter of competition and treasure hunting among Western and newly emerging Powers. In the beginning of the 20th century, research and excavation in Central Asia can be seen as another battlefield of Imperialism.

Leaving Japan for China on 29 March 1902, Chūta traveled around the world via Burma, India, Sri Lanka, Turkey, Egypt, Syria, Greece, Italy, Germany, France, Britain and the United States. During the trip, lasting three years and three months, he varied the pace according his own interest: fifteen months in China, nine months in India and around, five months in Europe and America, and eight and a half months, in the Ottoman Empire, including Egypt.

On the Crowded Galata Bridge: Chūta in İstanbul and Bursa

Chūta entered İstanbul not through Anatolia but via Budapest. As he couldn't get a visa to Afghanistan from India, he had to make a detour

devam etmişti. Orta Avrupa'da bulunduğu sırada Rus-Japon savaşı patlak verdi ancak o yolculuğunu sürdürdü. Afganistan'da değil de Rusya'nın uzun süreli bir düşmanı olan Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunduğu için şanslıydı.

Chūta Osmanlı toprağına ayak basar basmaz Japon pasaportunun geçersiz olması sorunuyla karşı karşıya kaldı ve Bâb-ı Âli'nin yurt dışında bulunan herhangi bir konsolosluğundan vize alması istendi. Bu despot devlet görevlilerini Rusya'dakilere benzeterek "seyahat edenlere bariyerler koyan dünyanın en kötü ülkelerinden" diye şikayet eder.¹⁰

Chūta Osmanlı başkentinden sırasıyla, Türk kadınlarının bir resmi ile geldiği yolu gösteren bir harita içeren ilk kartpostallarını, ağabeyi Sosuke ve karısı Chiyoko'ya gönderdi. (şek. 4 ve 5) 8 Mayıs 1904'te ağabeyine gönderdiği kart Ekim'e kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda kalma¹¹ ve sonrasında Suriye çölü üzerinden Bağdat'a geçme planının belgesini oluşturur. Ancak Osmanlı hükümetinden yolculuğunun iç kesimlere olan kısmına başlamasını olası kılacak izni alması iki aydan uzun sürdü.¹² Chūta'nın seyahat defterlerinin sayfaları arasında izinlere dair¹³ (dört tanesi Osmanlıca ve bir tanesi Arapça olmak üzere) beş belge bulunmaktadır.¹⁴ Bu gecikme Chūta'yı yaptığı planı değiştirmek zorunda bıraktı ve Chūta yabancıların vize gerekmeden gidebildiği Bursa ve çevresine yaptığı altı günlük kısa geziden sonra ancak Temmuz 1904'ün sonunda İstanbul'dan ayrılıp Türkiye'yi gezmeye başlayabildi. İki ay süren bekleme süresi boyunca Chūta, muhtemelen ona yolculuk boyunca çok yardımı dokunmuş olan Yamada Torajirō'nun yardımıyla Türkçe öğrenmeye çalıştı (şek. 6). Galata'nın kuzeyinde kalıyor ve araştırma yapmak için neredeyse hergün çok kalabalık olan Galata Köprüsü'nü geçerek tarihi yarımada'ya gidiyordu. Sonraki yıllarda Chūta köprüde yankesiciler

and took an Austrian ship from Bombay to Trieste, continuing his trip to the Ottoman capital via Munich, Berlin, Vienna and Budapest by train. During his passage in central Europe, the Russo-Japanese War broke out but he kept traveling. He was lucky not to be in Afghanistan but in the Ottoman Empire, a long-standing enemy of Russia.

As soon as he entered the Ottoman land, Chūta faced the non-validity of Japanese passport and he was required to get visa from any consulate of the Sublime Port abroad. He complains about "the worst countries in the world that put barriers to travelers" comparing these high-handed government officials to those of Russia.¹⁰

Chūta sent the first postcard to Japan from the Ottoman capital to his elder brother Sukehiko, and his wife Chiyoko with a picture of Turkish women and a handmade map showing the route he took respectively (figs. 4 and 5). Sent on 8 May 1904 to his brother, it witnesses the plan to stay in the Ottoman Empire until October,¹¹ to go through the Syrian desert to Bagdad in later days. But he had to wait more than two months to get permission from the Ottoman government prior to start his trip to inland.¹² Among the pages of Chūta's field notes, five documents (four in Ottoman and one in Arabic) concerning permissions¹³ are included.¹⁴ The delay forced Chūta to change the plan and it was already the end of July 1904 when Chūta left İstanbul to travel around Turkey after the 6 days short trip to Bursa and surroundings, accessible to foreigners without visa. During the two month waiting for the permission, Chūta tried to learn Turkish language probably with the help of Yamada Torajirō that greatly helped him during the trip (fig. 6). He used to stay in Northern area of Galata and went to the historical peninsula almost every day for research passing through the very crowded Galata Bridge. In later years, Chūta confesses that

Şek. 4 Chūta'nın İstanbul'dan Fukuoka, Japonya'da bulunan kardeşi Sukehiko'ya gönderdiği kartpostal, 8 Mayıs 1904 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.

Fig. 4 Postcard sent by Chūta in İstanbul to his brother Sukehiko in Fukuoka, Japan, 8 May 1904 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

tarafından takip edildiğini ve hatırı sayılır miktarda para kaybetmiş olduğunu itiraf edecekti.¹⁵ Merkezi Beyoğlu'nda bulunan ve Nakamura Kenjiro ile Yamada Torajirō tarafından işletilen Nakamura Shoten firması kenti ziyaret eden Japonlar için bir buluşma noktasıydı ve Chūta yayınında bu firmaya özel bir teşekkür ile değinecekti.¹⁶ Chūta'nın seyahat defterleri arasına yerleştirilmiş olan ve

on the bridge, he was followed by pickpockets and lost considerable money.¹⁵ The firm Nakamura Shoten based in Beyoğlu and run by Nakamura Kenjiro and Yamada Torajirō, was surely a meeting point for the Japanese visiting this city as Chūta dedicates special thanks to it in his publication.¹⁶ An account bill inserted among the pages of Chūta's field note, whose hand writing can be

Şek. 5 Chūta'dan Chiyoko'ya gönderilen kartpostal, 8 Mayıs 1904 Nereden??

Fig. 5 Postcard sent by Chūta to Chiyoko, 8 May 1904 Nereden??

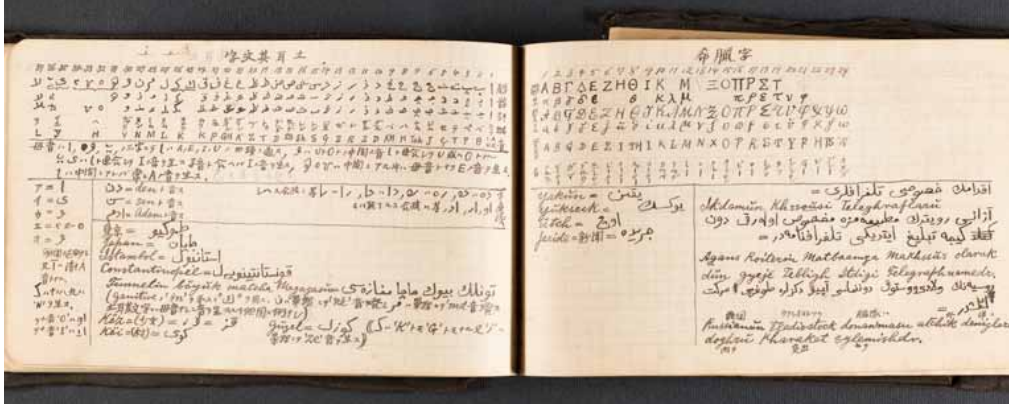

Torajirō'nun el yazısı olduğu anlaşılan bir hesap özetinden Nakamura Shoten'de bir katip olarak, Chūta'nın kaldığı odanın, uşağının, seyahat rehberinin, nakliyenin ve bir günlük gezilerin ayarlanmasından çamaşır hizmetlerine kadar İstanbul ziyaretiyle ilgili her şeyle ilgilenmiş olduğu anlaşılıyor.¹⁷

İtō Chūta'nın dünya turu sırasındaki notlarını da

identified as that of Torajirō, tells that as a clerk at Nakamura Shoten, Torajirō took care of Chūta's stay in İstanbul -from the arrangement of a room, servant, travel guide, carriage, one day trip, to laundry services.¹⁷

The Architectural Institute of Japan preserves seventy six volumes of Itō Chūta's field notes covering the period Meiji 27-Shouwa 22 (1894-

Şek. 6 Türkçe çalışmalar, Ito Chūta seyahat defteri c. 9
Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 6 Turkish lessons, Ito Chūta field note vol. 9
Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

içeren ve 27 Meiji ile 22 Shouwa arasındaki dönemi (1894-1947) kapsayan 76 ciltlik seyahat defterleri, Japonya Mimarlık Enstitüsü'nde saklanıyor. Bu sergi dolayısıyla İstanbul ve Osmanlı İmparatorluğu'nda başka bölgeler üzerine yazılmış dört cilt ilk defa üretildikleri topraklara geri dönüyor. Çok zengin görsel malzemeye sahip ve bir Japon mimar tarafından ilk kez tutulmuş olan yolculuk kayıtları, Ito Chūta'nın alan notları, çağdaş Japon mimari tarihi üzerine ilk elden kaynaklar olarak görülüyor ve Chūta'nın yalnızca İstanbul ve Osmanlı İmparatorluğu üzerine algısını değil dünyanın diğer bölgeleri üzerine algısını da anlamak üzere dikkatle inceleniyorlar. İstanbul ve Osmanlı İmparatorluğu üzerine olan ciltler, muhtemelen çoğunlukla Almanca ya da İngilizce kitaplardan alınmış ayrıntılı mimari planlar ve bunlar üzerine yorumlar ile başka mimari çizimler, el ile çizilmiş haritalar,

1947), including the note taken during his world trip. For the occasion of this exhibition, four volumes on İstanbul and other areas in the Ottoman Empire came back for the first time to the place where they were originally produced. Being the first travel record done by a Japanese architect with very rich visual materials, Ito Chūta's field notes are considered as the first hand sources on modern Japanese architectural history, and are studied to see his perceptions not only of İstanbul and the Ottoman Empire but also of the other areas of the world. Concerning the volumes on İstanbul and the Ottoman Empire, the content of the field notes consists of architectural plans, -probably copied from architectural books mostly in German or in English- with lengthy and comments, elevations and other architectural drawings, hand drawn maps, water color

sluboya manzara resimleri, karikatürler, kişisel kayıtlar (program planları, arkadaşların adresleri, alınan ve gönderilen mektuplar, harcamalar, belgeler) ve buna benzer şeylerden oluşuyor. Sonraki yıllarda basılmış olan zengin mizahi bölümleri içeren anıları göz önünde bulundurulduğunda,¹⁸ seyahat defterlerinin hoşuna giden ya da gitmeyen şeyleri aktaracak kadar bile duygularına değinmiyor oluşu da şaşırtıcı.

Chūta'nın seyahat defterlerinde inceleme olduğu anıtların listesine bakılınca, ilgisini çeken şeylerin bugünkü seyahat rehber kitaplarında ya da mimari tarih kitaplarında önerilenlerden epey farklı olduğunu görülür.¹⁹ Chūta bugün anlamamız zor olsa da, muhtemelen kafasında anıtların orijinal karakterleri ve dönemlerine dair basit bir sınıflandırmaya sahipti: burada sıralanan otuz dokuz anıt arasında, on bir Osmanlı camii, on üç orijinal Bizans kilisesi, dört adet Müslüman olmayan Osmanlı halka ait dini ya da seküler yapıt ve yalnızca iki adet geç dönem Roma ve beş seküler Osmanlı yapıtı bulunuyor. Seyahat defterlerindeki referans kitaplar listesi Bizans mimarisine olan açık ilgisini anlamaya yardımcı olabilir.²⁰ Bâb-ı Âlî'de en çok kullanılan yabancı dil olan Fransızca'da çok akıcı olmadığından Almanca ya da İngilizce kitaplardan bilgi alabiliyordu. Akademik ilgisi daha çok Avrupa kökenli yayınlardaki genel eğilimi yansıtır şekilde Osmanlı topraklarındaki Hıristiyan ya da klasik tarihe yönelikti.

Sonraki yıllarda genç meslekdaşı Kishida Hideto'ya verdiği anılarında, Chūta Osmanlı İmparatorluğu'na olan yolculuğunun amacını "Türk mimarisi, başka bir deyişle İslami mimari ile Hint mimarisi arasındaki ilişkiyi incelemek" olarak ifade edecekti.²¹ "Höryü-ji Tapınağının Mimarisi Üzerine Bir İnceleme"nin yazarı olarak, "İslam ve Budizm arasındaki yakın ilişkilerin" farkına varmıştı. Chūta'ya göre İslami mimarideki saçaklık formunun

landscape paintings, caricatures, personal records (schedule plans, addresses of friends, letters sent and received, expenses, documents), etc. Considering his memories with enriched humorous episodes published in later years,¹⁸ it is surprising that field notes do not tell his feelings even about what he likes or dislikes.

Briefly looking at the list of the monuments Chūta studied in his field notes, we realize that his interests were rather different from those recommended by today's travel guidebooks or architectural history books.¹⁹ Chūta might have had a simple classification of original characters and periods of the monuments in his mind even though it is difficult to reconstruct it: among the thirty monuments listed here, eleven are Ottoman mosques, thirteen are originally Byzantine churches, four religious or secular monuments belonging in origin to non-Muslim Ottoman subjects, only two are Late-Roman, five Ottoman secular monuments. The list of reference books in the field notes might help to understand his clear interest in Byzantine architecture.²⁰ Not very fluent in French, the most current foreign language at the Sublime Port, Chūta used to get information from books in German or in English. His academic interests go more on Christian or classical past in the Ottoman Land reflecting the general tendency of European publications.

In the memory Chūta gave to his younger colleague Kishida Hideto later years, Chūta defined the purpose of his visit to the Ottoman Empire as "to study the relationship between Turkish architecture, Islamic architecture in other words, and Indian architecture".²¹ As the author of "A Treatise on the Architecture of Höryü-ji Temple", he noticed the "close relations between Islam and Buddhism". According to Chūta, the form of the entablature in Islamic architecture comes from

kökeni Budist Hint duvar oyuklarıydı ve Suriye'nin iç kesimlerinde bulunan bir taş heykelin "fazlasıyla Budist tarzı" olduğunu öne sürüyordu. Kudüste bulunan Çin Tang stili bronz bir ayna üzerine aldığı notlarda Çin dünyası ile Bizans İmparatorluğu'nun Orta Asya üzerinden ilişkisini vurguladı (şek. 7).²²

İstanbul'daki anıtlar arasında Chūta'nın en sevdiği yapıtı Ayasofya gibi görünüyor. Bir mimari başyapıt olduğundan kimsenin Ayasofya'yı vermeyeceğini söyleyerek Ayasofya'nın tarih boyunca devam eden kalıcılığına ve sürekli

Indian Buddhist niche, and further he states that a stone sculpture found in Syrian inland is "very Buddhistic". He stresses the relations between Chinese world and the Byzantine Empire via Central Asia by taking notes on a bronze mirror in Chinese Tang style found in Jerusalem (fig. 7).²²

Among the monuments in İstanbul, Chūta's favorite seems to be Ayasofya. He focused on the permanence and continuous use of Ayasofya throughout the history stating nobody could neglect or damage Ayasofya because it was a masterpiece of architecture. As for the Ottoman architecture in İstanbul, he evaluates high two mosques of Sultanahmet and Süleymaniye, but his general understanding of them as copies of Byzantine architecture "interpolated into a kind of Turkish style" reflects a long-standing European bias.²³ Chūta made very simple notes on Süleymaniye Camii, as "this plan is similar to Sophia. Applying the columns on the side A-A' is original. The rest is totally the same." (fig. 8) Instead, Chūta praises the architectural ornament and patterns: "Turkish people copied the architectural style of Byzantines, but I mean in form and structure (...) and they never copied the ornament. (...) Generally speaking, Turkish people like to decorate the surfaces and do it very well." (fig. 9), "Nobody but Turks can create such a combination of patterns because they regard patterns important".²⁴

When he tried to make a six days short trip to Bursa prior to Anatolia, he found the architecture

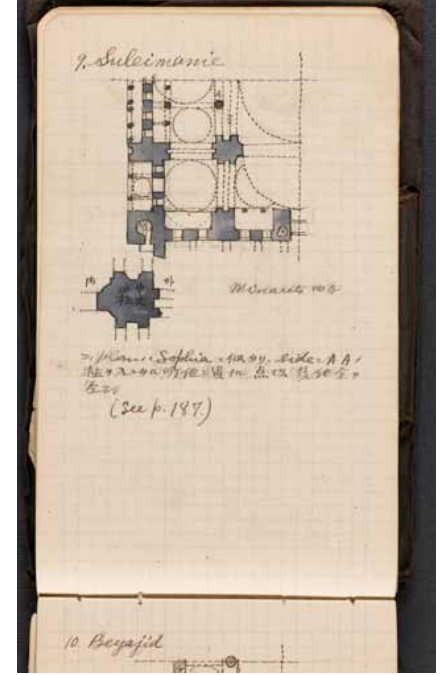
Şek. 7 Çin Tang stilinde bronz ayna, Ito Chūta seyahat defteri c. 9
Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 7 Bronze mirror in Chinese Tang style, Ito Chūta field note vol. 9
Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

Şek. 8 Süleymaniye Camii üzerine notlar, Ito Chūta seyahat defteri c. 9
Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 8 Notes on the Süleymaniye Camii, Ito Chūta field note vol. 9
Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

kullanımına vurgu yapar. İstanbul'daki Osmanlı mimarisi söz konusu olduğundaysa, iki büyük cami olan Sultan Ahmed ve Süleymaniye'yi değerlendirir, ancak onları "bir çeşit Türk üslubuna bağlanmış" olsalar da Bizans Mimarisi'nin kopyaları olarak gören genel tavrı, uzun süredir devam eden bir Avrupalı önyargısını yansıtır.²³ Chūta "bu plan Sofya'ya benzer. Sütunları A-A tarafında uygulamak özgün bir fikirdir. Ancak geri kalanı tümüyle aynıdır", diyerek Süleymaniye üzerine çok basit notlar almıştır (şek. 8). Diğer yandan, mimari süsleme ve desenleri övgüyle anar: "Türkler Bizanslıların mimari üsluplarını taklit ettiler, bununla biçimsel ve yapısal yönleri kastediyorum istiyorum (...) hiçbir zaman süslemeleri taklit etmediler. (...) Genellemen yaparsak Türkler yüzeyleri süslemeyi seviyor ve bunu çok da iyi yapıyorlar." (şek. 9), "Türklerden başka hiç kimse böyle desen kombinasyonları yaratamaz çünkü onlar desenleri ciddiye alıyorlar".²⁴

Anadolu'ya gitmeden önce Bursa'ya altı günlük kısa bir gezi yaptığında oradaki mimarınin daha "otantik" olduğunu düşündü. Yeşil Cami üzerine yazdığı notlarda şöyle der: "Aynı boyuttaki iki kubbe bir eksene oturtulmuş, ancak önde olanın kubbenin etrafında hiç pencere yok ve ışıklandırma için tepeye bir çeşit fener asılmış. Bu yöntem ne Bizans'ta ne de antik dönemde kullanılmış bir yöntem değil. Böyle bir şeyi Ön Asya'da görmek çok garip."²⁵ (şek. 10)

Chūta mizah duygusuyla dolu bir insandı. Ciddi

there more "authentic". In his notes on the Yeşil Cami we read: "Two domes in the same size are put in axis, but the form of the one in front is very peculiar and different from the other. There are no windows surrounding the dome and a kind of lantern is installed on the top for lighting. This method can neither be seen in Byzantine nor in ancient times. It is strange to see it in Asia Minor."²⁵ (fig. 10)

Chūta was a person with full of sense of humor. In between the pages on serious architectural

Şek. 9 Süsleme üzerine not, "Güzel pek çok süsleme var", Ito Chūta seyahat defteri c. 9 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi. Fig. 9 Note on ornamentation, "There are many ornamentations that are very beautiful", Ito Chūta field note vol. 9 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

mimari çalışmalar içeren sayfaların arasında Osmanlı topraklarında gördüğü kişiler üzerine çarpıcı karalamalar bıraktı. Burunların sahip olduğu açılara (şek. 11) ve, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki dini ve etnik farklılıklara (kat. no. 2) dair gözlemleri bir yana, Chūta'nın canavarlar ya da hayali yaratıklar çizme alışkanlığı da Bursa'da yapmış olduğu kimi çizimlerde göze çarpar. (şek. 12) İlginçtir ki, Chūta İstanbul ve çevresindeki güncel mimariye görece olarak az dikkat etti ancak kimi çeşmeler gözüne çarptı. Bâb-ı Âli üzerine söyledikleri onun karşılaştırmacı bakış açısı yönünden sözü edilmesi gereken şeyler (şek. 13):

Bu yapı Japon zevkine sahip ve şartıtcıdır ki ortadaki Karahahu²⁶ *orani* Japon tarzında

Şek. 10 Yeşil Camii üzerine notlar, Ito Chūta seyahat defteri c. 9 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi. Fig. 10 Notes on Yeşil Camii, Ito Chūta field note vol. 9 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

studies, he left fascinating sketches of people and objects in Ottoman Land. Besides the observation on the angles of noses (fig. 11), and religious and ethnic diversity of the Ottoman Empire (cat. no. 2), Chūta's habit to draw monsters and imaginary creatures is shown in some drawings done in Bursa (fig. 12).

Interestingly, Chūta paid relatively little attention to contemporary architecture in İstanbul

Şek. 11 Osmanlıların burun açıları üzerine çalışma, Ito Chūta seyahat defteri c. 9 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi. Fig. 11 Study on the nose angles of the Ottomans, Ito Chūta field note vol. 9 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

Şek. 12 Canavarlar ve hayali yaratıklar Bursa'da hamam sefasında, Ito Chūta seyahat defteri c. 9 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi. Fig. 12 Monsters and imaginary creature enjoying the *hamam* in Bursa, Ito Chūta field note vol. 9 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

yapılmış. Yine Karahahu'ya sahip koruma durakları var. Tasarım orijinal olarak Türk gibi görünmüyor, buna da daha sonra değineceğim. Son dönem mimari yapıtlar, özellikle de çeşmeler derin çıkıntılı oluklara sahip. Olukların biçimi düz değil, özellikle "açılı" ya da "bombeli" Nikko "stili" ile kıyaslanabilir.²⁷

Aslında, Chūta'nın Osmanlı mimarisindeki batılı etkilerle ilgili genel yaklaşımı olumsuz yöndeydi:

Türk mimarisi genellikle bir anlamda özel ve pek çok kez eksantrik tasarımlara sahip, ancak ne yazık ki bu günlerde yakın dönem Avrupa mimarisi üslubu azar azar Türk mimarisine sızmış ve onun otantik biçimlerini yok etmeye. (...) Özgün Türk mimari üslubunun yakın gelecekte kaybolacak olması bizim kontrolümüzün dışında gelişen bir durum, ancak ben bunun çok üzücü olduğunu düşünüyorum.²⁸

and around but noted some fountains. His remarks on Bab-u Ali should be mentioned for his comparative point of view (fig. 13):

This gate has a Japanese taste (日本風) and it is surprising that *proportion* of Karahahu²⁶ in the middle is executed in Japanese way. There are guard stations in both sides with, here again, Karahahu. This design does not seem to be originally Turkish, I will return on it later. Recent architecture especially fountains show deeply projecting eaves. The shape of the eaves is not straight, particularly with "angular" or "curvelineal". It could be compared with our Nikko "style".²⁷

Actually, general attitude of Itō Chūta to Western influences in Ottoman architecture was rather negative:

Generally, Turkish architecture demonstrates a

Şek. 13 Chūta'nın çatılar üzerine gözlemleri, Ito Chūta seyahat defteri c. 9 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 13 Chūta's observations on the roofs, Ito Chūta field note vol. 9 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

kind of special and in many times eccentric designs, but these days recent European architectural style penetrated little by little and its authentic forms came to be lost, unfortunately. (...) It is beyond our control that original Turkish architectural style seems to be vanishing in the near future, but I find it regrettable.²⁸

In Search of Authenticity: Chūta in Anatolia and Egypt

Leaving İstanbul for Ankara on 30 July, Chūta traveled around central and western Anatolia, and the eastern coast of the Mediterranean Sea including Egypt, Palestine, and Syria during 137 days. Prior to the trip, Chūta had a plan to visit Bagdad from Damascus but in the end this could not be realized because of the climate and financial reason. It used to take 28 days to do it at that time, on horseback or camelback bringing foods, water, tents and blankets with a valet and soldiers.²⁹ As he left İstanbul in high summer, it turned out to be impossible to continue to travel in the desert so he had to change his direction to İzmir to take a ship to go to Egypt.³⁰ After visiting Upper Egypt, he continued his trip to Jerusalem and Lebanon, Syria. He had a wish to visit Kurdistan and Armenia, but was prevented this time by snow. In later years he repeats his regret not to have been able to visit inner land, especially to Mesopotamia. For him, the route from Syria to Konya via Aleppo and Adana using a camel and a

askerlerle sağlanabildiği yirmi sekiz günlük bir yolculuğu gerektiriyordu.²⁹ Yazın ortasında İstanbul'dan ayrıldığında çölde devam etmenin imkansız olduğu ortaya çıktı ve Mısır'a bir gemi ile gitmek üzere İzmir'e yönelmek zorunda kaldı.³⁰ Yukarı Mısır'ı ziyaret ettikten sonra, Kudüs, Lübnan ve Suriye'ye gitti. Kürdistan ve Ermenistan'a gitmek istiyordu, fakat kar yağışı yüzünden bunu yapamadı. Sonraki yıllarda iç bölgeleri ve özellikle de Mezopotamya'yı göremediği için duyduğu pişmanlığı sürekli dile getirecekti. Halep ve Adana üzerinden Suriye'den Konya'ya at ve deve sırtında gitmek ona daha ilginç gelmişti. Halep'de iken 600 yaşında olduğuna inanılan bir duvar resmini görmek için *Chukulala Vekil* adında bir aristokratı ziyaret etti. Chūta resmi üslup olarak olarak kesinlikle İran'lı olduğunu düşünüyordu ve Çin'de hayali hayvan figürleri olan *quilin*³¹ ve *hōō'nun*³² "tümüyle Çin üslubunda" (şek. 14) çizilmiş olduğunu farketti. Chūta, *Chukulala Vekil*'in (şek. 15) Çin mitolojisi hakkında tümüyle bilgisiz olduğunu ve ona bu konuda sorular sorduğunu belirtiyor.³³

Gün boyunca at sürdü ve gece boyunca defterine yazılar yazdı. Bir parça ekmek ve çay dışında bir şey yiyip içmedi, ve bir şeyi reddetmesi gerektiğinde, ne Arapça ne de Türkçe bilmediğini söylemek için, 'Noh! Noh!' dedi.³⁴

İngiliz gezgin Gertrude Bell'in Halep'te, Chūta'nın, kendisinin de uşağı olan Haj Mahmud'un en unutulmaz müşterisi olduğunu yazdığı biliniyor. *The Desert and the Sown* adlı kitabında şöyle yazıyor:

Mahmud'un en ünlü arkadaşı hükümeti tarafından Roma İmparatorluğu'nun doğu

horse seemed to be the most exciting. In Aleppo, Chūta visited an aristocrat named *Chukulala Vekil* to see a mural painting believed to be 600 years old. Chūta found it for sure Persian in style and noticed the figures of Chinese imaginary animals of *quilin* 麒麟³¹ and *hōō*鳳凰³² "in pure Chinese style" (fig. 14). Chūta reports that *Chukulala Vekil* (fig. 15) did not know anything about Chinese mythology and asked him about it.³³

All day he rode, and all night he wrote in his books. He ate nothing but a piece of bread and drank tea, and when there came a matter for refusal he said (for he could talk neither Arabic nor Turkish) 'Noh! Noh!'³⁴

The British traveler Gertrude Bell is known to have written about Chūta in Aleppo as the most memorable client of Haj Mahmud, a valet of her trip. In her book "The Desert and the Sown", she writes:

Mahmud's most memorable companion had been a Japanese who had been sent by his government, I afterwards learnt, to study and report on the methods of building employed in the eastern parts of the Roman empire – to such reaserchers the Japanese had leisure to apply themselves in the thick of the war. Mahmud's curiosity had evidently been much excited by the little man, whose fellows were snatching victory from the dreaded Russians.³⁵

The Russo-Japanese War was in progress while he was traveling and the curiosity and concerns of people around this Japanese traveler was considerably high. He came across with a blusterer in Ankara because Japanese were still quite rare. In his field note there are handmade maps and

Şek. 14 Chūta'nın Halep'teki duvar resimlerinden kopyaladığı *quilin* ve *hōō* tasvirleri, Ito Chūta seyahat defteri c. 11 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 14 *Quilin* and *hōō* copied from the mural paintings in Aleppo by Chūta, Ito Chūta field note vol. 11 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

bölgelerindeki inşaat yöntemleri ile ilgili araştırma yapması için gönderildiğini sonradan öğrendiğim bir Japon olmuştü, Japonlar tam da savaşın ortasında bu gibi araştırmaları yapma rahatlığına sahiplerdi. Vatandaşları korkutucu Ruslar'dan zafer koparan küçük adam belli ki Mahmud'un merakını uyandırmıştı.³⁵

Rus-Japon Savaşı Chūta'nın seyahati sırasında devam ediyordu ve bu Japon gezginin etrafındaki insanların merak ve kaygıları çok artmıştı. Ankara'da bir kabadayı ile karşılaştı çünkü nadiren etrafta bir Japon bulunuyordu. Seyahat defterlerinde savaşın önemli çarpışma bölgelerini

drawings showing major battlefields of the War, and we assume Chūta used to show it to the local people who were not familiar with that geography. As a Japanese abroad, he naturally used to state his wish to the victory of Japan, but in daily life, it seems he didn't care much about the War personally.

While waiting for a train at a station I started to talk with a foreigner who happened to be there, and was going to take a seat in the same compartment. A station stuff came and took me to another compartment, saying "There is another compartment for you, you may stay

Şek. 15 *Chukulala Vekil* Ailesi Mimarlık Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Tokyo Üniversitesi.
Fig. 15 The *Chukulala Vekil* Family Department of Architecture, Faculty of Engineering, The University of Tokyo.

gösteren el yapımı haritalar ve çizimler bulunuyor. Chūta'nın bu coğrafyayı bilmeyen etrafındaki insanlara bu harita ve çizimleri gösterdiği tahmin edilebilir. Yurtdışında bir Japon olarak, elbette Japonların savaşı kazanmasını istiyordu, fakat günlük hayatında, savaşı kişisel olarak pek de umursuyor gibi görünmüyordu.

İstasyonda tren beklerken orada bekleyen ve benimle aynı kompartımana giden bir yabancı ile konuşmaya başladım. Bir görevli geldi ve beni, sizin kalabileceğiniz başka bir kompartıman var, diyerek başka bir yere götürdü. Neden böyle yaptığını anlamadım ve birkaç saat sonra kondüktör gelerek bana, sizi bilerek başka bir kompartımana götürdüm çünkü adam Rus'du, dedi. Önemli değildi, teşekkür ederim, diyerek yanıtladığımda şaşırmış görünüyordu.³⁶

here". I didn't understand why, and after some hours the conductor came to me and said "I gave you another compartment on purpose because that guy is a Russian." He seems to be surprised when I responded "That was not important, thank you".³⁶

To go from Port Said to Jerusalem, he took a Russian ship and laughed at the embarrassment of people.³⁷ As a young man with an adventurous mind, Chūta enjoyed to report on this kind of challenges. He was a good writer and a well-organized person. Throughout his world trip he sent a lot of postcards to his family and friends mostly being with short texts. Architectural Institute of Japan (AIJ) preserves 125 postcards and letters he sent to his family and friends during the years 1904 and 1905, but according to the list of incoming and outgoing letters in his field note,

Port Said'den Kudüs'e gitmek için, bir Rus gemisine bindi ve insanların mahçubiyetine güldü.³⁷ Maceracı bir genç adam olarak, Chūta bu tip zorlukları belirtmekten hoşlanıyordu. İyi bir yazar ve düzenli bir insandı. Dünya yolculuğu boyunca, ailesine ve arkadaşlarına çoğunlukla üstüne kısa notlar yazılmış pek çok kartpostal gönderdi. 125 posta kartı ve 1904-1905 boyunca ailesine ve arkadaşlarına gönderdiği mektuplar Japon Mimarlık Enstitüsü koleksiyonunda. Ama, seyahat defterlerindeki gelen ve giden mektuplar listesine göre elde kalanlardan çok daha fazla mektup gönderilmiş. Aslına bakılırsa, Chūta için kartpostal göndermek yalnız ve zor yolculuğu boyunca benimsediği bir çeşit varlığını kanıtlama biçimiydi.

Üç Japon: Yamada Torajirō ve Ōtani Kōzui ile Olan Dostlukları

“Shingetsu (Yeni Ay)” ve “Koun (Kızıl Bulut)”
Yamada Torajirō ile Itō Chūta'nın birbirlerini tanıyor oldukları zaten biliniyordu ancak son dönem araştırmalarda bilinenden çok daha yakın dostlar oldukları ortaya çıktı. Yamada Ailesi arşivlerinde yapılan son araştırmalar göre, Chūta ve Torajirō'nun Chūta'nın İstanbul'a gelmeden önce de arkadaş olduklarını gösterdi. Eylül 1903'te, Chūta Hindistan'dan, İstanbul'da bulunan Torajirō'ya bir kartpostal göndermişti. Chūta'nın yaptığı gelen ve giden yazışmalar listesine göre, 30 Temmuz-1 Ekim 1904 arasındaki dönemde Chūta, Torajirō'ya bir telgraf da dahil olmak üzere otuz sekiz kartpostal ve mektup yollamış ve ondan yirmi dokuz adet kartpostal ve mektup almış. Bu sayıları, Chūta'nın karısıyla (on iki gönderildi, dört alındı), kardeşiyle (on bir gönderildi bir alındı), ve anne babasıyla (on bir gönderildi) olan yazışmalarla da kıyaslanınca, ikisi arasındaki iletişimin olağanüstü olduğunu anlaşılabilir. 15 Ekim-17 Aralık 1904

he sent much more letters than what remains. Actually, sending postcards seems to be a kind of existence proof for him during the lonely and difficult travel.

Three Japanese: Friendship with Yamada Torajirō and Ōtani Kōzui *“Shingetsu (New Moon)” and “Koun (Red Cloud)”*

It was already known that Yamada Torajirō and Itō Chūta knew each other, but during the research for this exhibition they turned out to be much closer friends than could be imagined. Further more, recent research on the correspondence preserved at Yamada Family archives revealed that Chūta and Torajirō had been friends even before Chūta's arrival to İstanbul. In September 1903, Chūta in India sent a postcard to Torajirō in İstanbul. According to the list of outgoing and incoming correspondence Chūta made in his field note, during the period 30 July-1 October 1904 Chūta sent thirty eight postcards, and letters including one telegraph to Torajirō and received twenty nine from him. Comparing to the numbers that Chūta sent and received from his wife (twelve sent, four received), brother (eleven sent, one received) and parents (eleven sent), communication among the two appears extraordinary. As for the period 15 October-17 December 1904, Chūta sent seventeen times. Covering the period between 10 August 1904 (accepted) and 1 January 1912, AIJ preserves 22 postcards from Torajirō (Shingetsu) to Chūta, 3 postcards are identified in Tokyo University (17 September 1904 -10 October 1907). Although the dates are not identified yet, very recent research conducted by Prof. Dr. Selçuk Esenbel in the Yamada Family archives, uncovered postcards from Chūta to Torajirō with beautiful drawings by

arasındaki dönem ise Chūta on yedi posta yolladı. 10 Ağustos 1904 ve 1 Ocak 1912 arasındaki dönemde Japonya Mimarlık Enstitüsü, Torajirō'nun (Shingetsu) Chūta'ya gönderdiği yirmi iki kartpostala sahip, üç kartpostal da Tokyo Üniversitesi'nde tespit edildi (17 Eylül-10 Ekim 1907 arası). Tarihler henüz belirlenememiş olsa da, Prof. Dr. Selçuk Esenbel tarafından Yamada aile arşivlerinde yürütülen çok yakın tarihli bir araştırma Chūta'nın Torajirō'ya gönderdiği, kendisinin çizdiği hoş çizimleri içeren kartpostalları ortaya çıkardı. Kartpostalların satır aralarında maceraperest bir ruh halini, tutkuları, acıları ve mizah duygusunu paylaşan iki Japon'un İstanbul'daki konuşma ve gülüşmelerini hayal etmek mümkün. Chūta onları endişelendirme korkusundan asla ailesine yolculuğun güçlüklerine dair bir şey yazmadı ancak Torajirō ile İstanbul'daki yazışmalarında bu konuya da değindi (şek. 16).

Yolculuğunun güçlüklerini anlatan mektubunu aldıktan sonra sadece seni düşünüyorum. Hele de bir kene sürüsü yüzünden geceleri bile uyuyamıyorsan çok yorgun olduğunu tahmin ediyorum. İzmir'e vardığında ilk iş olarak böcek ilacını almalısın.³⁸

Torajirō dostuna büyük destekte bulundu. Yalnız kartpostallar değil Japon gazete ve dergileri de gönderdi, bir yandan da Chūta'nın seyahat edeceği yerlere yazışmalar ilettiler.

Chūta 24 Ocak'ta İtalya'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılırken birbirlerinden ayrılma konusunda isteksizdiler ve beraber Pire'ye gittiler. Orada birlikte Chūta'nın karısı Chiyoko'ya bir kartpostal yazdılar. (şek. 17) Chūta aşağıdaki Çin tarzı şiirle birlikte alegorik *Shingetsu (Yeni Ay)* ve *Koun (Kızıl Bulut)*³⁹ figürlerini içeren bir de çizim tasarladı (şek. 18):

Chūta himself. Among the lines on the postcards, we can just imagine the talks and laughings of two young Japanese in İstanbul sharing adventurous mind, ambitions, pains and sense of humor. Chūta never wrote about the difficulty of the trip to his family in distance not to make them anxious, but he did touch this topic in his correspondence with Torajirō in İstanbul (fig. 16).

I only think of you after I received your correspondence telling the difficulty of your travel. Especially I imagine you are exhausted if you cannot even sleep in the night because of a horde of ticks. When you arrive at Smyrna, first of all you may buy the anti-insect agent.³⁸

Torajirō gave a great support to his friend. He sent not only postcards but also Japanese newspapers and magazines as well as forwarded correspondence to the sites Chūta was going to.

When Chūta left İstanbul for Italy on 24 January they were reluctant to part each other and went to Pireus together. They wrote a postcard to Chūta's wife Chiyoko together there (fig. 17). Chūta designed a drawing of allegorical figures of *Shingetsu (New Moon)* and *Koun (Red Cloud)*³⁹ with this Chinese style poem (fig. 18):

The New Moon goes back to the East
The Red Cloud leaves to the West
A good-bye in a foreign land
See you again in our motherland⁴⁰

As the two friends shared a traditional literary background, it was natural for Itō Chūta to dedicate a Chinese style poem to Yamada Torajirō when he published the book of *Toruko Gakan* after six years from their separation. Among the

Yeni Ay doğuya dönüyor
Kızıl bulut batıya gidiyor
Yabancı topraklarda bir veda
Anavatanda görüşmek üzere yeniden⁴⁰

İki arkadaş geleneksel bir edebi arka plana sahiplerdi, Itô Chûta'nın Yamada Torajirô'ya ayrılıklarından altı yıl sonra *Toruko Gakan* kitabını yayınladığında, Çin tarzı bir şiir ithaf etmesi olağan bir durumdu. Torajirô'nun İstanbul'dan Japonya'daki Chûta'ya gönderdiği kartpostallarda bir başka şiir göze çarpıyor:

Şek. 16 Torajirô'nun İstanbul'dan İzmir'de bulunan Chûta'ya gönderdiği kartpostal
Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 16 Postcard from Torajirô in Istanbul to Chûta in Izmir Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

postcards sent by Torajirô in Istanbul to Chûta in Japan, another poem appears:

After your leave
No friend to talk about ambitions
All alone on a long-lasting rainy day

An Ideal Architect-Patron Relation: Chûta and Kôzui

With the other Japanese presented in this exhibition, Count Ôtani Kôzui, Itô Chûta also shared challenging mind and enterprising spirit. In 1902, Count Ôtani was in Central Asia leading his own archaeological expedition. If we think that Chûta stayed in China from April 1902 to May 1903, the two men missed each other in very close space and time. Chûta is known to have come across two students of Count Ôtani -Nomura Reijou and Shigeno Jun'ichi- near Yunnan, China on 12 April 1903. The two students were members of Ôtani Expedition although Count Ôtani himself had to leave for Japan because of his father's death in the

Şek. 17 Torajirô ve Chûta'nın Pire'den, Chûta'nın Tokyo'da bulunan eşi Chiyoko'ya gönderdikleri kartpostal, 26 Ocak 1905
Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.
Fig. 17 Postcard from Torajirô and Chûta in Pireus to Chûta's wife Chiyoko in Tokyo, 26 January 1905
Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

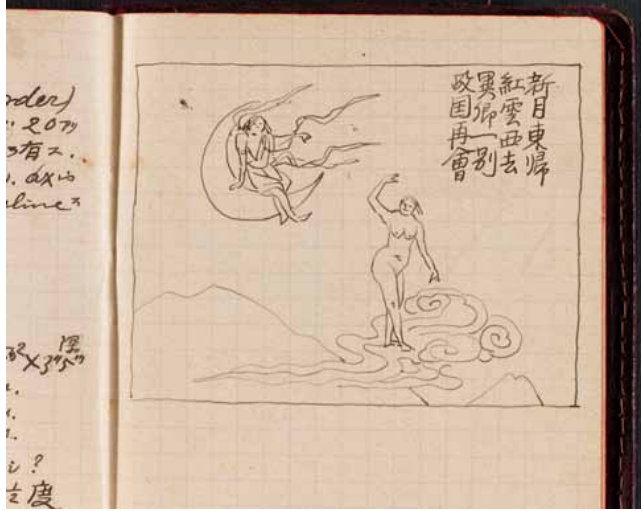
Sen gittikten sonra
Heveslerden söz edecek bir dost yok
Uzun yağmurlu bir günde yapayalnızım

İdeal bir Mimar-Hami İlişkisi: Chûta ve Kozui

Meydan okuyan bir zihin ve girişimci bir ruh Itô Chûta'nın, diğer Japon Kont Ôtani Kôzui ile paylaştığı şeylerdi. 1902'de Kont Ôtani Orta Asya'da kendi arkeolojik kazısını yönetiyordu. Chûta'nın Nisan 1902'den Mayıs 1903'e dek Çin'de kaldığı düşünülünce bu iki genç Japon birbirlerini çok küçük bir alan içinde ve kısa bir zaman aralığında kaçırmışlardı. Chûta'nın 12 Nisan 1903'te Yunnan yakınlarında Kont Ôtani'nin iki öğrencisi -Nomura Reijou ve Shigeno Jun'ichi- ile karşılaştığı biliniyor. Kont Ôtani babasının bir ay önce gerçekleşen ölümü nedeniyle Japonya'ya gitmek üzere oradan ayrılmak zorunda kalmış olsa da bu iki öğrenci Ôtani keşif ekibinin üyeleriydi. Dünya turunun ardından Japonya'ya dönüşünden

previous month. Soon after his return to Japan from his world trip, Chûta visited Count Ôtani in summer 1906. No record is known of their personal closeness,⁴¹ but for sure there was sympathy among two young Japanese intellectuals who had traveled through Asia. Especially about the modernization and internationalization of

Şek. 18 Chūta'nın Çince yazdığı bir şiir ve çizim, "Yeni ay Doğuya geriliyor...", Ito Chūta seyahat defteri c. 12 Japonya Mimarlık Enstitüsü, Mimarlık Müzesi.

Fig. 18 A Chinese poem and drawing by Chūta, "The new moon goes back to the East..." Ito Chūta's field note vol. 12 Architectural Institute of Japan, Architectural Museum.

kısa bir süre sonra Chūta 1906 yazında Kont Ōtani'yi ziyaret etti. Kişisel yakınlıklarını aydınlatacak bir kaynak bulunmuyor,⁴¹ ancak Asya'yı dolaşmış iki genç Japon entelektüeli arasında sempati ilişkisi olduğuna kuşku yok. Özellikle çağdaşlaşma ve Budizm'in evrenselleştirilmesi üzerine pek çok fikri paylaşıyorlardı. Chūta, Kont Ōtani'nin şu sözleri üzerine heyecanlanmış olmalı:

Japon geleneksel Budist mimarisi çok güzel bir görünüme sahip ancak kullanımı oldukça zahmetli. Derin oyuklardan dolayı içi karanlık ve kışın soğuk, tapınakları törenlerde kullanırken çok zorlanıyorum. (...) Budist tapınakların eski moda mimari üsluplara saplanıp kalması şart değil. Bir fırsatımız varsa, geleneksel Budist mimarinin dezavantajlarından kurtulmak için

Buddhism, they shared a lot of ideas. Chūta must have been excited to hear Count Ōtani stating:

Japanese traditional Buddhist architecture has a gorgeous appearance but it is quite inconvenient to use. The interior is dark because of the deep eaves, it is cold in winter, I have a lot of difficulty using the temples for ceremonies. (...) It is not necessary for a Buddhist temple to keep applying traditional old-fashioned architectural style. If I have a chance, I'd like to make a temple in Indian style to get rid of disadvantages we had in traditional Buddhist architecture. I think it will be meaningful to construct a Buddhist temple in Indian style, in this way we go back to the origin, because Buddhism was born in India.⁴²

Hint usulü bir tapınak yapmayı isterim. Hint usulünde bir Budist tapınağı yapmak bana kalırsa anlamlı da olacaktır, bu şekilde köklere geri dönmüş oluruz, ne de olsa Budizm Hindistan'da doğmuştur.⁴²

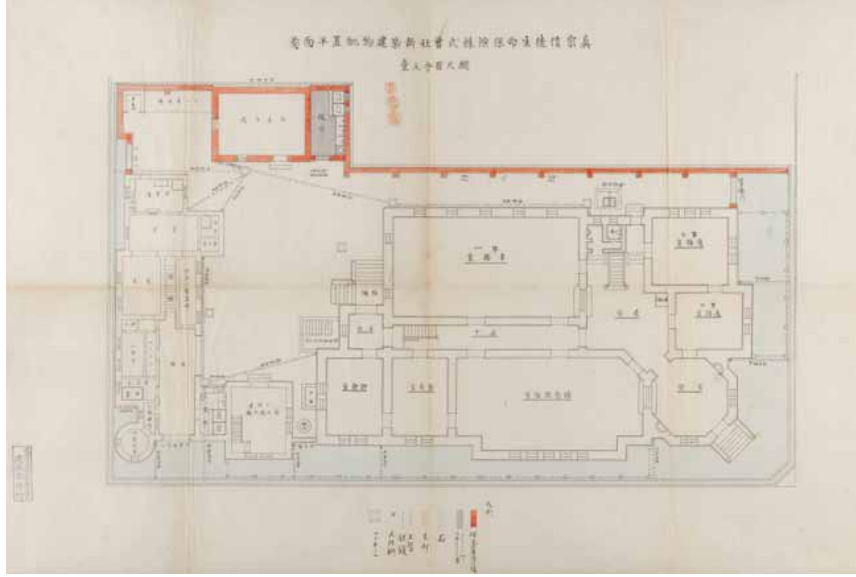
Chūta daha 1897'de Budist mimarinin radikal şekilde yeniden biçimlenmesini savunan bir metin yayınlamıştı: "Bugünlerde mimarlık sanatı iyice gelişti ve bir Budist tapınağı yaparken insanların gereksinimlerini karşılamak için eski bir stile saplanıp kalmak gerekmiyor. Dogmayı ifade etmek, sakın ve uygun dış görünüşü korumak ve insanları inançlı olmaya davet etmenin yanı sıra, bir Budist tapınağının sahip olduğu yeni misyona uygun olarak yeni ve radikal tasarımlar ekleyerek gerçekten de gözden düşmüş Budist mimarimizi yeniden canlandırmak istiyorum."⁴³

Nishi Hongan-ji (Shinshu) Budist tarikatının başkeşifi olan Kont Ōtani bu zamandan itibaren Chūta için cömert bir hami oldu. Chūta, Nishi Hongan-ji Budist tapınağı Dalian⁴⁴ ek binası (1907, gerçekleştirmedi) (kat. no. 3), Moji'de Nishi Hongan-ji Budist tapınağı Chinzei ek binası (1911, gerçekleştirmedi), Shinshu İnananları için Hayat Sigortası Şirketi (bugünkü Dendo-in binası, 1912 yılında tamamlandı) (şek. 19) gibi yapıtlarda radikal üsluplar uygulayarak Nishi Hongan-ji için projeler tasarladı. Çağdaş Budist tapınakları için yapılan iki proje Kont Ōtani'nin ideallerini yansıtıyordu. İç tasarımlar geleneksel Japon *tatami* minderlerini ortadan kaldırdıklarından oldukça radikaldiler ve ibadete gelenlerin ayakkabıları ile girmelerine olanak sağlıyorlardı. Geleneksel ahşap yapıya ters düşecek şekilde Dalian ek binasında tuğlalar kullanılmıştı. Ancak her ikisi de temelde topluluk içindeki muhafazakar tepkiler nedeniyle ne yazık ki gerçekleştirilemedi. Mughal stiliyle karışık Viktorya dönemi kolonyal tarzında yapılan Hayat Sigortası

Chūta had already published a statement for a radical re-fashioning of Buddhist architecture as early as 1897: "Nowadays the art of architecture has developed well and there is no need to keep an old style to match the people's needs for a Buddhist temple. Besides expressing the dogma, keeping a calm and appropriate appearance, inviting people to be faithful, I really wish to revitalize our debilitated Buddhist architecture by adding new and radical designs according to the new mission of a Buddhist temple."⁴³

Being the Abbot of Nishi Hongan-ji (Shinshu) Buddhist sect, Count Ōtani became a generous patron for Chūta from that time on. Chūta designed projects for Nishi Hongan-ji applying radical styles in the works such as Dalian⁴⁴ Annex of Nishi Hongan-ji Buddhist Temple (1907, not realized) (cat. no. 3), Chinzei Annex of Nishi Hongan-ji Buddhist Temple in Moji (1911, not realized), Life Insurance Company for the Shinshu Faithfuls (present Dendo-in building, completed in 1912) (fig. 19). Two projects for Modern Buddhist temple reflected Count Ōtani's ideals. The interior designs were quite radical in abolishing the Japanese traditional *tatami* mats, and the faithful could enter with their shoes on. In contrast with the traditional wooden structure, bricks were applied to Dalian Annex. But both of them were not realized unfortunately, mainly because of conservative reaction within the sect. Looking at the building of Life Insurance Company in Victorian Colonial Style mixed with Mughal taste, we might remind Chūta's remark on the similarity of Islamic and Buddhist architecture.

The Tsukiji Annex of Nishi Hongan-ji in Tokyo (completed in 1934) (fig. 20), constructed after the former one was destroyed by the Great Kanto Earthquakes (1923) is considered as a masterpiece of Chūta for both its scale and quality. Here Chūta

Şek. 19 Shinshu müminleri için Hayat Sigortası Şirketi (günümüzdeki Dendo-in binası, 1912'de tamamlanmıştır) Mimarlık Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Tokyo Üniversitesi.
Fig. 19 Life Insurance Company for the Shinshu Faithfuls (present Dendo-in building, completed in 1912) Department of Architecture, Faculty of Engineering, The University of Tokyo.

Şirketi binasına bakılınca da, Chūta'nın İslam mimarisi ile Budist mimari arasındaki benzerlikle ilgili söyledikleri hatırlanabilir.

İlki Büyük Kanto Depremleri (1923) sırasında yıkıldıktan sonra yapılan Nishi Hongan-ji'nin Tokyo'daki Tsukiji ek binası (1934'te tamamlandı) (şek. 20) hem büyüklüğü hem de niteliği açısından Chūta'nın başyapıtı olarak değerlendirilir. Burada Chūta eklektik bir yaklaşımla dış cephe için Hint kökenli *caitya* tarzını ve iç tasarım için de Japon tarzını kullandı. Chūta'nın diğer işlerinde olduğu gibi, hayvanlar ve hayali figürler sık sık karşımıza çıkar (şek.

applied Indian *caitya* and Japanese style for exterior and interior respectively, with an eclectic approach. Like the other works of Chūta, animals and imaginary figures are displayed here and there (fig. 21). Despite its splendor, it was not really a satisfactory work for Chūta:

It is a pity that it (Tsukiji Annex) didn't become the masterpiece that I have expected. There is a reason for that. His Eminence understood my position very well and let me do everything as I wanted, but because of lack of understanding

Şek. 20 Tokyo'daki Nishi Hongan-ji'nin Tsukiji şubesinin dış görünümü (1934'te tamamlanmıştır) Mimarlık Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Tokyo Üniversitesi.
Fig. 20 Exterior view of the Tsukiji annex of Nishi Hongan-ji in Tokyo (completed in 1934) Department of Architecture, Faculty of Engineering, The University of Tokyo.

21). Ancak tüm görkemine rağmen bu yapı Chūta için gerçekte tam anlamıyla tatmin edici değildi:

Yazık ki bu yapı (Tsukiji ek binası) umduğum gibi bir başyapıt olmadı. Bunun bir nedeni var. Hazretleri benim konumumu çok iyi anlamıştı ve herşeyi dilediğim gibi yapmama izin verdi ancak mimari bilgisinin yetersizliği yüzünden, tapınakta çalışan ekip pek çok şekilde işi engelleyecek girdilerde bulundu. Bununla başa çıkmak için elimden geleni yapsam da sonuçta başarı şansımı bir zar atışıyla kaybettim.⁴⁵

on the architecture, the temple's staffs did a lot of interference-like request to me. I did my best to accommodate it, but as a result I missed a chance for success with one stroke of dice.⁴⁵

Chūta's patron, Count Ōtani himself seems to have difficulties to persuade all the religious community to construct a Buddhist temple in Indian style. Harada Takeko, a secretary for Count Ōtani reminds:

At first, I heard that His eminence designed and

Şek. 21 Tokyo'daki Nishi Hongan-ji'nin Tsukiji şubesinin iç görünümü (1934'te tamamlanmıştır) Mimarlık Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Tokyo Üniversitesi.

Fig. 21 Interior view of the Tsukiji annex of Nishi Hongan-ji in Tokyo (completed in 1934) Department of Architecture, Faculty of Engineering, The University of Tokyo.

Chūta'nın hamisi Kont Ōtani kendisi de tüm dini cemaati Hint üslubunda bir Budist tapınağı yapmaya ikna etmekte zorluk çekmiş gibi görünüyor. Kont Ōtani'nin sekreterlerinden biri olan Harada Takeko durumu şöyle hatırlatıyor:

İlk önce hazretlerinin kendilerine güvenlerini kazanmak için Nishi Hongan-ji tapınağının Shanghai ek binasını tasarladıklarını ve inşa ettiklerini duydum. Bunun başarısı ile keyiflenmişlerdi ve mimari üsluba karşı çıkan

construct the building of Shanghai Annex of Nishi Hongan-ji Buddhist Temple to get a confidence on himself. Cheered by the success of it, although there were so many people against this architectural style, his eminence didn't change his own idea. His eminence told that story to Dr. Itō Chūta, who was an authority on Indian architectural study, and requested to construct the Tsukiji Annex. Dr. Itō was moved so much and said "Although I have studied on Indian architecture, I never had

pek çok kişi olsa da hazretleri bu konudaki fikirlerini değiştirmediler. Hazretleri bu hikayeyi Hint mimarisi konusunda bir otorite olan Dr. Itō Chūta'ya anlattılar ve Tsukiji ek binasını inşa etmesini istediler. Dr. Itō bundan çok etkilenmişti ve "Hint mimarisi okumuş olsam da bunu kullanma şansını bugüne kadar hiç bulamamıştım. Bu benim ilk ve son işim olabilir. Başyapıtım sayılabilecek önemli bir iş gerçekleştirmek istiyorum" dedi.⁴⁶

1914'te Kont Ōtani başkeşiflikten alındı ve 1926'da Türkiye'nin üç kentinde iş kurdu: Ankara, Bursa ve İstanbul. 1931'de Tsukiji ek binasının inşasına başladığında Kont Ōtani'nin Türkiye'deki işi hala etkindi. Chūta Kont Ōtani'den Bursa'da bir ipek fabrikasını, Ankara'da bir gayri menkulü ve İstanbul'da bir büroyu duymuş olabilir.

Kont Ōtani iyi bir mimari zevke sahip olmasıyla tanınırdı. Nirakusō Villası Kobe'deki Rokko Tepesi'nin üstünde eşsiz bir mimari yapıt olarak bilinir. Dış cephesi Hint Mughal tarzında tasarlanmıştır, odaları ise farklı tarzlara (Çin, Hint, Arap tarzları, vs...) sahiptir. Bu bina üzerine yapılan son çalışmalar, Chūta'nın mimardan çok danışman olarak projeye dahil olduğunu ve pratik işlerin Nishi Hongan-ji'den başka bir mimar olan Ukai Chozaburo tarafından yürütüldüğünü ortaya koyuyor. Bunun doğru olup olmaması bir yana, Chūta'nın kendisi "Nirakusō Villası, Mimar Itō Chūta" yazdığına göre Nirakusō Villası'nı kendi yapıtlarından biri olarak görüyordu (şek. 22).

Sonuç: Mimari'de Ulusal Kimliğe Doğru
Yaptığı dünya turundan sonra, Chūta "Asyalı Türkiye'deki mimari kültürü özellikle çeşitliliği yönünden değerlendiriyor: "Dünyada, buradaki gibi çeşit çeşit sanatın yan yana yaşadığı başka hiçbir yer yok". On farklı mimari kültür sıralıyor.⁴⁷

chance before to make it. It might be my first and last work. I'd like to make an important one as my masterpiece".⁴⁶

By 1914 Count Ōtani was removed from the position of Abbot, and in 1926 he started a business in three places in Turkey: Ankara, Bursa and İstanbul. When the construction of Tsukiji Annex began in 1931, Count Ōtani's business in Turkey was still active. Chūta may have heard about a silk factory in Bursa, an estate in Ankara and an office in İstanbul from Count Ōtani.

Count Ōtani was known to have a taste on architecture. Villa Nirakusō is known to be a unique architecture on the top of the Rokko Hill, Kobe. Having rooms in different style (Chinese, Indian, Arabic, etc...), its exterior was designed in Indian Mughal style. Recent studies on this building clarified that Chūta was engaged as a consultant, rather than as an architect, and practical works were executed by another person from Nishi Hongan-ji, Ukai Chozaburo. Weather this was true or not, Chūta himself seems to regard the Villa Nirakusō as one of his works writing as "Villa Nirakusō, Architect Itō Chūta" by himself (fig. 22).

Conclusion: Towards National Identity in Architecture

After his trip around the world, Chūta evaluates the architectural culture in "Asian Turkey" especially for its diversity: "There is no place in the world like here where a variety of arts live side by side". He lists ten different architectural cultures.⁴⁷ As for İstanbul, Chūta tried to explain its heritage referring to four categories: Graeco-Roman style as the first, Eastern Roman (Byzantine) style types as the second, ancient and Modern Turkish styles as the third and the last. According to him, the

Şek. 22 Villa Nirakusō'nun Ito Chūta imzalı kartpostalı
Mimarlık Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Tokyo Üniversitesi.
Fig. 22 Postcard of Villa Nirakusō signed as Ito Chūta
Department of Architecture, Faculty of Engineering, The University of Tokyo.

İstanbul'a gelindiğinde, Chūta kökenlerini dört farklı kategoriye başvurarak açıklamaya çalışmıştı: İlk olarak Yunan-Roma tarzı, ikinci olarak Doğu Roma (Bizans) tarzı, üçüncü olarak antik Türk ve dördüncü olarak da çağdaş Türk tarzları. Ona göre buradaki mimari gelişme "Doğu" ve "Batı" arasındaki iletişimden doğuyordu. Greko-Roman tarzından başlayarak Bizans'ı "Doğu ile Batı'nın karışımı" ve Türk tarzını "tamamen Doğulu" olarak açıklıyor.⁴⁸ Güncel mimari durumu ise "Batılı öğeler yavaş yavaş güç kazanarak Doğulu öğeleri aşındırıyor" diye betimliyor.

Eğer Chūta Osmanlı İmparatorluğu'nu beş yıl sonra ziyaret etmiş olsaydı muhtemelen çağdaş mimariye daha dikkatle yaklaşacaktı. Chūta

architectural development here stems from the contact between "the East" and "the West". By starting from Greco-Roman, he explains Byzantine as "mixture of East and West" and Turkish as "pure Eastern".⁴⁸ He describes contemporary architectural situation as "Western element is slowly gaining power and corroding the Eastern element".

Had he visited the Ottoman Empire five years later, Chūta would have probably paid much more attention to contemporary architecture. While Chūta regrets the vanishing of traditional architectural elements, young architects such as Vedat Tek (1873-1942) and Mimar Kemaleddin (1870-1927) were about to start their movement,

geleneksel mimari öğelerin ortadan kalkmasının yasını turtarken, Vedat Tek (1873-1942) ve Mimar Kemaleddin (1870-1927) gibi genç mimarlar daha sonra İlk Ulusal Mimari hareketi diye anılacak olan ve bilinçli olarak Osmanlı (ve daha sonra Türk) geleneksel mimari kültürüne başvuran kendi hareketlerini başlatıyorlardı. Ne yazık ki birbirlerini tanıma fırsatları olmadı, oysa belki de pek çok fikri paylaşıyorlardı.

İki Türk mimar aslında eğitimsel arka plan ve batıya (ya da doğuya) karşı tutumları yönünden Chūta'dan oldukça farklıdır. Bir paşanın oğlu olarak dünyaya gelen Vedat Tek diğer genç Osmanlı elitleri gibi yüksek öğrenimini Paris'te yaptı, orta sınıf bir aileye mensup olan Kemaleddin Bey de ustası Jachmund sayesinde iki yıl Almanya'da okuma fırsatına sahip oldu. 1867'de üst düzey bir doktorun oğlu olarak dünyaya gelen Itō Chūta ise Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra Avrupa ya da Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmeyi reddetti. Kayıtlara göre resmi öğrenim adresi Çin, Hindistan ve Türkiye'yi ancak daha sonra o dönem Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde yerleşik yazılı olmayan bir kurala göre profesör olmak için birkaç yıl Batı'da eğitim almış olmak gerektiğinden Avrupa ve Amerika'yı da eklemek zorunda kaldı. Hem Vedat Bey hem de Kemaleddin Bey Osmanlı İmparatorluğu'na döndükten sonra özellikle desen alanında klasik Osmanlı motiflerini uygulamaya başladılar. "Doğu'ya" yönelik ilgileri Avrupa'ya karşı olarak Türkiye ile sınırlı kaldı ve daha uzağa açılmadı. Kimi konut projeleri bir yana bırakılırsa, iki mimarın da planlama kavramları genelde Güzel Sanatlar (ya da batılı klasik) tarz ile sınırlı kaldı.

Chūta ve özellikle Kemaleddin Bey, yaratma ve Japon ve Türk toplumları açısından yeni bir meslek olan "mimarlığı" ve mimari üretim sistemlerini koruma çabaları yönünden birbirlerine benzerler.

later to be called First National Architecture Movement, referring consciously to Ottoman (and later, Turkish) traditional architectural culture. Unfortunately they didn't have chance to know each other, but they might have shared many ideas.

Actually two Turkish architects are different from Chūta in terms of educational background as well as attitude toward the West (or East). Born as a son of a pasha, Vedat Tek saw his higher education in Paris as other young Ottoman elites while Kemaleddin Bey, born in a middle class family, had a chance to study in Berlin for two years thanks to his master Jachmund. Born as a son of a high ranked doctor's family in 1867, Itō Chūta refused to go to Europe and the United States after the graduation from Tokyo Imperial University. According to the documents, official destination of his study was China, India and Turkey but he had to add Europe and the United States later because there was a customary rule at Tokyo Imperial University of the period that one should have studied some years in the West in order to become a professor. Both Vedat Bey and Kemaleddin Bey started to apply Ottoman classical elements after their return to the Ottoman Empire especially in ornamentation. Their interest towards "the East" remained in Turkey as a contrast of Europe and didn't expand further. Except some projects for residence, planning concept of both architects is mostly very Beaux-Arts (or Western classical) style.

Chūta and especially Kemaleddin Bey resemble each other in their struggle to create and to maintain the new profession of "architect" in Japanese and Turkish societies and architectural production systems. Approaches to religious architecture should be noted as a systematic re-definition of the religion itself in the

Dini mimariye yaklaşımları her iki ulusun da modernizasyon bağlamlarında sistematik bir yeniden tanımlama olarak anlaşılmalıdır. Kemaleddin Bey Evkaf sistemini içeriden değiştirmek için uğraşırken, Chūta sonraki yıllarda çabaları ne yazık ki Japonya'nın bir "lider" olarak Asya'daki diğer ülkeleri sömürgeleştirmeyi hedefleyen ulusal programının bir parçası olarak bir dizi Şintoizm tapınağı tasarlamaya kaymış olsa da, Kont Ōtani'nin Nishi Hongan-ji Budist tarikatının çağdaşlaştırılması yönündeki hedefini paylaşıyordu. Çok çekici biçimlerde Art Nouveau ve Art Deco öğelerini kullanan Vedat Bey'in aksine Chūta modernist tasarıma karşı olumsuz bir tavır içindeydi. Türk mimarlar güncel olan batılı ve hatta Japon eğilimlerin farkındaydı ve onları kolayca özümseyorlardı, oysa Chūta batılı ve hatta Japonya kökenli eğilimleri reddederek kendi eklektik eğilimlerini sürdürdü.

Chūta ve Kemaleddin Bey ya da Vedat Bey arasındaki farklar aynı zamanda onların genişlemekte olan bir "imparatorlukta" ya da eski ve hızla değişen ve modern bir cumhuriyet olmaya hazırlanan bir devlette yaşıyor olmaları ile de bağlantılıdır. Japonya kendi kimliğini daha çok kapalı ve kendine yeten bir politik gerçeklikten trans-nasyonel bir Asyalı güce doğru kaydırmaya çalışırken, geç dönem Osmanlı İmparatorluğu ve yeni Türkiye Cumhuriyeti bir şekilde tam tersi yönde bir sürece girmişti. Mimari modernizm önemli bir anahtar sözcük ve çeşitli alanlarda radikal değişiklikler yapmaya gereksinim duyan bir cumhuriyet için bir çeşit politika işlevi gördü, oysa yükselmekte olan bir imparatorlukta Modern tasarım otorite tarafından yalnızca seçeneklerden biri olarak görüldü. Zaman geçtikçe, önceki yıllarda meydan okuyan biri, kendisi de farkında olmadan bir otoriteye ve geçmişe ait bir anıta dönüştü.

modernization context of both nations. As Kemaleddin Bey tried to change the Evkaf system from inside, Chūta cooperated Count Ōtani's vision to modernize the Nishi Hongan-ji Buddhist sect although unfortunately in later years his efforts were shifted to designing a number of Shintōism shrines constructed as a part of Japan's national program to colonize the other countries in Asia as a "leader". Chūta's attitude toward modernist design was unsympathetic, unlike Vedat Bey who applied elements of Art Nouveau and Art Deco in very charming ways. While Turkish architects were more conscious about Western trends and assimilated them easily, Chūta refused Western or even contemporary Japanese trends and kept his eclectic tendency rather constantly.

The differences between Chūta and Kemaleddin or Vedat is also linked to their chances of living in an expanding "empire" or in a old and rapidly changing state that was soon to become a modern republic. While Japan was trying to shift its identity from a rather closed and self contained political reality to a trans-national Asian power, the late-Ottoman Empire and the new Turkish Republic where somehow engaged in the opposite process. Architectural modernism came to be an important keyword and a kind of policy for a republic that needed radical changes in various fields, while in a rising empire, modern design was regarded as merely one of the alternatives by the authority. As time went by, a challenger in the old days became an authority and a monument of the past without realizing that.

Notes

- 1 Postcard sent by Itō Chūta in Beirut to Itō Sukehiko (Chūta's elder brother) dated 4 November 1904, to Chiyoko dated 4 November 1904.
- 2 Most of the postcards send from Trajirō to Chūta

Notlar

- 1 Itō Chūta tarafından Beyrut'ta Itō Sukehiko'ya (Chūta'nın ağabeyi) 4 Kasım 1904 tarihinde ve Chiyoko'ya yine 4 Kasım 1904 tarihinde gönderilmiş kartpostal.
- 2 Torajirō'dan Chūta'ya, Chūta'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yolculuğu sırasında gönderilmiş kartpostalların çoğu British Post aracılığıyla idi. Kimi yazışmalardan Torajirō'nun Chūta'ya farklı şekillerde yardım ettiği anlaşılır: Chūta'ya kimi Japon dergileri yollayarak devam etmekte olan Rus-Japon savaşını anlamasını sağladı ve bir yandan da Chūta için İstanbul'a gelen mektupları onun gittiği yerlere ilettiler.
- 3 Itō Chūta'nın seyahat defterleri, c. 11.
- 4 伊東忠太「『アルキテクチュール』の本義を論じて其訳字を撰定し我が造家学会の改名を望む」『建築雑誌』90号、1894年。(Itō Chūta, "Architecture no hongī o ronjite, sono yakuji o senteishi, waga zoka gakkai no kaimei o nozomu (Mimarlık) Sözcüğünün Özgün Anlamını Tartışarak Ve Böylece Çevirisini Tercih Ederek Zoka Gakkai'mizin Adını Değiştirmek Umuduyla)", *Kenchiku Zasshi*, 90 (1894). Nakatani Norihito'ya dayalı Zeno Yasushi tarafından yapılan İngilizce çevirisi mevcuttur: "Chūta Itō'nun 'Mimarlık' Sözcüğünün Japonca Tercümesini Tercih Ederek Zoka Gakkai'yi Buna Göre Yeniden Adlandırma Önerisi", dizi, 01, 2006, s. 24-28. Bu makalede alıntılanan tüm cümleler bu yayındadır.) Teklifinden sonra Zōka Gakkai adı 1897'de resmi olarak Kenchiku Gakkai adıyla değiştirildi ve 1898'de Tokyo İmparatorluk Üniversitesi Mühendislik Okulu'nda "Zōka" bölümünün adı "Kenchiku" olarak değiştirildi.
- 5 Itō Chūta, age.
- 6 Arkaplan ve Thomas Roger Smith'in Japon Emperyal mimari anlayışının oluşumu üzerinde etkisi için, bkz: Toshio Watanabe, "Japanese Imperial Architecture From Thomas Roger Smith to Itō Chūta", Ellen P. Conant (ed.), *Challenging Past and Present: The Metamorphosis of Nineteenth-Century Japanese Art*, University of Hawaii Press, Honolulu, 2006, s. 240-253.
- 7 伊東忠太「法隆寺建築論」『建築雑誌』1893年11月号pp. 330-331 再版 伊東忠太「法隆寺建築論」『東京帝国大学紀要』第一冊第一号 1898年 s. 56 (Itō Chūta, "Houryu-ji Kenchiku Ron (Hōryū-ji Tapınağı Mimarisi Üzerine Bir İnceleme)", *Kenchiku Zasshi* Kasım

during Chūta's travel in the Ottoman Empire were via the British Post. From some correspondence, it appears that Trajirō helped Chūta in many ways: he sent some Japanese magazines to Chūta to enable him to follow the undergoing Russo-Japanese War and Trajirō forwarded the letters to Chūta arrived in İstanbul to where Chūta goes.

- 3 Itō Chūta's field note, vol. 11.
- 4 伊東忠太「『アルキテクチュール』の本義を論じて其訳字を撰定し我が造家学会の改名を望む」『建築雑誌』90号、1894年。(Itō Chūta, "Architecture no hongī o ronjite, sono yakuji o senteishi, waga zoka gakkai no kaimei o nozomu (Hoping to Change the Name of Our Zoka Gakkai by Discussion the Original Meaning of the Word 'Architecture' and Thereby Choosing Its Translation)", *Kenchiku Zasshi*, 90 (1894). English translation by Zeno Yasushi based on Nakatani Norihito is available: "Chūta Itō's Proposal to Choose the Japanese Translation of the Word 'Architecture' and Rename Zoka Gakkai Accordingly", *round*, 01, 2006, pp. 24-28. All cited sentences in the present article are from this publication.) After his proposal, the name of Zōka Gakkai was officially changed as Kenchiku Gakkai in 1897 and the name of the Department of "Zōka", Engineering College, Tokyo Imperial University was changed as "Kenchiku" in 1898.
- 5 Itō Chūta, idem.
- 6 On the background and influence of Thomas Roger Smith to the formation of Japanese Imperial architecture thought, see Toshio Watanabe, "Japanese Imperial Architecture From Thomas Roger Smith to Itō Chūta", Ellen P. Conant (ed.), *Challenging Past and Present: The Metamorphosis of Nineteenth-Century Japanese Art*, University of Hawaii Press, Honolulu, 2006, pp. 240-253.
- 7 伊東忠太「法隆寺建築論」『建築雑誌』1893年11月号pp. 330-331 再版 伊東忠太「法隆寺建築論」『東京帝国大学紀要』第一冊第一号 1898年p. 56 (Itō Chūta, "Houryu-ji Kenchiku Ron (A Treatise on the Architecture of Hōryū-ji Temple)", *Kenchiku Zasshi*) November 1893, pp. 330-331, reprinted Itō Chūta "Houryu-ji Kenchiku Ron", *Tokyo Teikoku Daigaku Kiyo (Tokyo Imperial University Annual Report)*, vol. 1, no. 1, 1898)

- 1893, s. 330-331, yeniden basım Itō Chūta “Houryu-ji Kenchiku Ron”, *Tokyo Teikoku Daigaku Kiyo (Tokyo Imperial University Annual Report)*, vol. 1, no. 1, 1898. Bu tezde Chūta Hōryū-ji'nin Japonya'daki en eski yapı olduğu konusunda ısrar etti. Hōryū-ji mimarisinin orijinalliği konusunda iki grup arasındaki ünlü tartışmadan sonra 7. yüzyılda inşa edildiği ortaya çıktı. (Kurokawa Mayori, Kosugi Sugimura ve Kida Teikichi gibi araştırmacılar “yeniden inşa” teorisinde ısrar ettiler. Buna karşın Sekino Tadashi ve Hirako Takurei aksi teoriyi savundular.) Hōryū-ji hala Japon mimari tarihindeki en eski yapıdır ve günümüzde dünyanın ayakta kalmış en eski ahşap yapısı olarak bilinir.
- 8 Inoue Shoichi'e göre, Japon sanatındaki Batı etkisininin izlerini sürme eğilimi 1880'lerde yeni değişti. Christopher Dresser gibi yabancı gözlemciler, Japan Weekly Mail gazetesinin anonim yazarı ve 8. yüzyılda Shoso-in İmparatorluk Ambarı olan Ernest Fenolosa, eski eserler üzerinde sadece Çin ve Kore değil aynı zamanda Babil, Sasani, Fars, Gandhara, Vietnam, Orta Asya ve Rus etkisinin de varlığına zaten dikkat çekmişlerdi. (井上章一『法隆寺への精神史』、弘文堂, 東京, 平成6年)
- 9 James Fergusson, *History of Indian and Eastern Architecture*, John Murray, 1891, s. 709-710.
- 10 伊東忠太著作集第5巻「土耳其・埃及旅行茶話」昭和57年 原書房 s. 515 (復刻原本 昭和12年 龍吟社刊 伊東忠太建築文獻5)
- 11 Chūta'nın İstanbul'dan Fukuoka'daki Sousuke'ye gönderdiği bir kartpostal. (8 Mayıs 1904).
- 12 伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」伊東忠太建築文獻5 昭和12年 龍吟社 p. 524
Chūta seyahat defterlerinde 'Yolculuk Programı' nı yazdı. Buna göre Ekim 1904 başlarında Mısır'da bulunmalıdır.
- 13 Itō Chūta 'nın seyahat defteri, c. 11.
Boğaziçi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ahmet Ersoy'a belgeler ve Osmanlı Arşivi konusundaki nazik yardım için teşekkür ederim.
- 14 “Türkiye'deki yolculuğum boyunca en sinir bozucu şey pasaport ve bagaj kontrolleri idi. İçişleri Bakanlığı'ndan alıp yanımda taşıdığım iki mektubu her bölgenin yöneticisine gösteriyordum: Biri zorunlu yardım ve

- In this thesis, Chūta insisted that Hōryū-ji was the oldest structure in Japan. After the famous argument between two groups on the originality of the Hōryū-ji architecture it turned to be reconstructed in 7th century. (Scholars like Kurokawa Mayori, Kosugi Sugimura, Kida Teikichi insisted on the “reconstruction” theory and Sekino Tadashi, Hirako Takurei defended the opposite theory.) Hōryū-ji is still the oldest structure in Japanese architectural history, and today, it is known to be the oldest surviving wooden structure in the world.
- 8 According to Inoue Shoichi, the trend to seek the trace of Western origins in Japanese art and architecture is not new in the 1880's. Foreign observers like Christopher Dresser, the anonymous writer of the newspaper “The Japan Weekly Mail” and Ernest Fenolosa to Shoso-in Imperial Repository, established in the 8th century, already noticed the influence not only of China and Korea but also of Babylonia, Sasanid Persia, India, Gandhara, Vietnam, Central Asia and Russia on the ancient objects preserved there. (井上章一『法隆寺への精神史』、弘文堂, 東京, 平成6年)
- 9 James Fergusson, *History of Indian and Eastern Architecture*, John Murray, 1891, pp. 709-710.
- 10 伊東忠太著作集第5巻「土耳其・埃及旅行茶話」昭和57年 原書房 p.515 (復刻原本 昭和12年 龍吟社刊 伊東忠太建築文獻5)
- 11 A postcard from Chūta in İstanbul to Sousuke in Fukuoka (8 May 1904)
- 12 伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」伊東忠太建築文獻5 昭和12年 龍吟社 p. 524
In his field note Chūta wrote the “Schedule of Travel”. According to this, Chūta should be in Egypt by the beginning of October 1904.
- 13 Itō Chūta's field note, vol. 11.
I thank Assoc.Prof.Dr. Ahmet Ersoy from Boğaziçi University for the kind help concerning the documents and the Ottoman Archives.
- 14 “During my travel in Turkey, the most annoying thing is the passport and baggage controls. I used to show two letters from Interior Minister to the Governors of each region brought with me: one is an request to give necessary aid and protection, the other is an order of assistance for photograph shooting of religious buildings, palaces, and historical sites. This is a country

- koruma talebi, diğeri ise dini binaların, sarayların ve tarihi mekanların fotoğraflarını çekme konusunda verilen bir yardım emriydi. Hükümet personeline saygı gösterilen oysa sıradan vatandaşın aşağılandığı bir ülke burası. Resmî bir belge gösterdiğinizde hemen saygı gösteriyorlar. Bunun ardından ‘bütün eşyalarım fotoğraf çekmek içindir’ diye açıklıyorum. Böylelikle başka gezginlerin problem yaşamasına ve hatta eşyalarına ve yolculuk rehberlerine el konulmasına rağmen, bana hiçbir şeyime dokunmadan izin veriyorlar.” (伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」伊東忠太建築文獻5 昭和12年 龍吟社 s. 538).
- 15 伊東忠太「青龍刀 十一、ガラタ橋」(大正11年8月, 実業之日本)『伊東忠太建築文獻6』、東京、龍吟社、昭和12年、s. 683-684.
- 16 伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」s. 582.
- 17 Itō Chūta 'nın seyahat defteri, c. 11.
- 18 伊東忠太『伊東忠太建築文獻5』、東京、龍吟社、昭和12年
- 19 Itō Chūta'nın seyahat defterlerinde orjinal numaraları ve sırası ile orjinal mektuplarda kaydedilen İstanbul'daki anıtlar şunlar:
1. Galata Kulesi, 2. Ayasofya, 3. Sultan Ahmed Camii, 4. Obelisk, 5. Antik Kostüm Müzesi, 6. Kahire Camii, 7. Sultan Selim, 8. Sultan II. Mehmed, (numarasız) Edirne Kapısı, 9. Süleymaniye, 10. Beyazıt, 11. Laleli Camii, (numarasız) Osmanlı mezar taşları, 12. Rüstem Paşa Camii, 13. Nuri Osmaniye, 14. Küçük Ayasofya, 15. Bodrum Camii (Myrelaion Manastırı Kilisesi), 16. Zeyrek Kilise Camii, 17. Eski İmaret Mescidi, 17. (tekrar) Fethiye Camii, (18.19. eksiktir), 20. Ahmet Paşa Mescidi, 21. Emir Akhor (İmrahor) Camii, 22. Koca Mustafa Paşa Camii, 23. Kilise Mescidi, 24. Kalenderhane Camii, 25. Ahmed Çeşmesi, 26. Ayasofya Kuzey Kapısı, 28. Müze, 29. Aya İrini, 30. Aya Yorgi, 31. Arap Camii , 32. Lazarist Manastırı'nda St. Benoit, 33. Piyale Paşa Camii, (buradan itibaren) Rumeli Hisar, Müze, Chabarichesine (Çobançeşme?).
- 20 Max Freiherr von Oppenheim , *Vom mittelmeeer zum persischen Golf durch den Hauran, die syrische Wüste und Mesopotamien*, 2 cilt, 1899; Roman Oberhammer ve Heinrich Zimmerer, *Durch Syrien und Kleinasien. Reiseschilderungen und Studien*, Berlin, 1899.
- 21 岸田日出『建築学者伊東忠太』s. 204.
- 22 “Kudüs'te bulunan kimi Çinli nesnelere var. Bu Tang

- of honoring government personnel and slighting ordinary citizens, they immediately express respect to this official document as much as they think they needed. After that, I used to explain as “All my belongings are for shooting”. In this way, they allowed me without touching anything although some other travelers got in trouble and their belongings, even the travel guidebooks were confiscated.” (伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」伊東忠太建築文獻5 昭和12年 龍吟社 p. 538)
- 15 伊東忠太「青龍刀 十一、ガラタ橋」(大正11年8月, 実業之日本)『伊東忠太建築文獻6』、東京、龍吟社、昭和12年、pp. 683-684
- 16 伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」p. 582
- 17 Itō Chūta's field note, vol. 11
- 18 伊東忠太『伊東忠太建築文獻5』、東京、龍吟社、昭和12年
- 19 Monuments in İstanbul registered in Itō Chūta's field notes by original number, order and in original letters are as follows:
1. Galata Tower, 2. St. Sophia, 3. Mosque of Sultan Ahmed II, 4. Obelique, 5. Museum of Ancient Costumes, 6. Kahrie Jami, 7. Sultan Serim, 8. Sultan Mohamed II, (without number) Gate of Adrianople, 9. Suleimanie, 10. Beyajid, 11. Laleli Djami, (without number) Ottoman tomb stones, 12. Rüstem Pasha Mosque, 13. Nuri Osmanie, 14. Kutçuk St. Sophia, 15. Budurum Djami (Church of the Convent Myrelaion), 16. Zeyrek Klise Djami, 17. Eski İmaret Mesjdi, 17. (again) Fethiy Djami, (18.19. lacking), 20. Ahmet Passcha Mesjidi, 21. Emir Akhor (İmrahor) Jami, 22. Koja Mustafa Pascha Jamisi, 23. Klise Mesjidi, 24. Kalender Khaneh Jami, 25. Ahmed Fountain, 26. St. Sophia North Gate, 28. Museum, 29. St. Irene, 30. St. Georges, 31. Arab Jami, 32. St. Benoits in the Monastery of the Lazarists, 33. Piale Pasha Jamisi, (without number from now on) Rumeli Hissar, Museum, Chabarichesine (Çobançeşme?).
- 20 Max Freiherr von Oppenheim , *Vom mittelmeeer zum persischen Golf durch den Hauran, die syrische Wüste und Mesopotamien*, 2 vols., 1899; Roman Oberhammer ve Heinrich Zimmerer, *Durch Syrien und Kleinasien, Durch Syrien und Kleinasien. Reiseschilderungen und Studien*, Berlin, 1899.
- 21 岸田日出『建築学者伊東忠太』p. 204

döneminden bir Çin aynasından bir parça. Dönemi tam olarak belli değil ancak desenlere bakılırsa aynanın stili Tang hanedanı dönemine ait (618-907), bu yüzden Tang dönemi olduğunu varsayıyorum. Ya da Song hanedanı dönemi (960-1279) olabilir. Kısaca şöyle diyebiliriz, bu parçanın Tang ile Song arasında bir döneme ait olduğuna kuşku yok. Şeklini kusursuz olarak korumuş olan ötekine gelince, Ming takviminde Jing hanedanında 承安 3 (1198) diye bir tarih düşünülmüş. İkisi burada, Kudüs'te hasarsız korunmuş. Bunlar Türkiye'de İstanbul'daki müzede tutuluyor ancak ne yazık ki kazı yerine ve duruma dair ayrıntılı bilgi eksikliği sebebiyle inceleme yapacak ipucuna sahip değiliz. Yine de ben bunların Tang, Sung ya da Liao, Jin ve burası, yani Kudüs arasındaki bağlantıyı gösterdiğine inanıyorum.” (伊東忠太「叙利亞沙漠」『伊東忠太建築文獻5』s. 477) .

23 岸田日出刀、同上、p. 206. Chūta başka şekilde yorumluyor: “Onlar (Türkler) bu Ayasofya'dan ne çok etkilenmişler böyle. Kendi otantik mimari tarzlarını bırakıp Ayasofya'nın tarzına göre camiler yapmaya başlamışlar.” (伊東忠太「歐亜の咽喉」、『伊東忠太建築文獻5』、昭和12年、s. 595.

24 伊東忠太「歐亜の咽喉」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、s. 597.

25 Itō Chūta 'nın seyahat defteri, c. 9.

26 Japon mimari terminolojisinde, Çin tarzı çatı. (伊東忠太「歐亜の咽喉」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、s. 597).

27 野帳第九卷 İtalik ile yazılan harfler Chūta'nın Japonca metinde kullandığı orjinal İngilizce sözcüğü ifade eder. Notlarında pek çok İngilizce sözcük kullanmıştır.

28 伊東忠太「歐亜の咽喉」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、s. 597.

29 岸田日出刀 age.

30 Chūta'nın ailesine gönderdiği kartpostallara bakıldığında, yolculuğunun rotası ve programı aşağı yukarı anlaşılabilir: Ankara (1 Ağustos 1904'te vardı), Kütahya, Aizanoi (günümüzde Kütahya sınırlarında kalan eski bir kent -ç.n.), Afyon, Karahisar, Akşehir ve Konya (13 Ağustos 1904'te ulaştı), Bergama, Efes, Priene (Söke ovasında eski bir İyon kenti- ç.n.), Miletos (Söke ovasında eski bir kent-ç.n.), Didim, İzmir (25 Ağustos-9 Eylül 1904), Iskenderiye (16 Eylül 1904'te

22 “There are some Chinese objects found in Jerusalem. This is a fragment of Chinese mirror from Tang period. The period is unclear, but according to the patterns the mirror belongs to Tang dynasty period (618-907) in style, that is why I assume Tang period. Or it maybe Song dynasty period (960-1279). In summary, it is doubtless this fragment belongs to a period between Tang and Song. As for the other little one with perfect shape, a date is written as Chéngāng 承安 3 (1198) in Jing Dynasty (1115-1234) in Ming calendar. Those two were unsoiled from here, Jerusalem. These are preserved in the Museum in Constantinople, Turkey, but unfortunately we don't have any clue to study because lack of detailed information on the excavation site and situation. But anyway, I think this can show the link between Tang, Sung or Liao, Jin and here, Jerusalem.” (伊東忠太「叙利亞沙漠」『伊東忠太建築文獻5』p. 477)

23 岸田日出刀、同上、p. 206. Chūta comments in another way: “They (Turkish people) seem to be fascinated so much by this Ayasofya. They throw away their authentic style of architecture and made mosques according to that of Ayasofya.” (伊東忠太「歐亜の咽喉」、『伊東忠太建築文獻5』、昭和12年、p. 595.

24 伊東忠太「歐亜の咽喉」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、p. 597

25 Itō Chūta's field note, vol. 9.

26 In Japanese architectural terminology, Chinese style roof. (伊東忠太「歐亜の咽喉」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、p. 597).

27 野帳第九卷 Letters in italic show the original word in English that Chūta uses in Japanese text. He uses a lot of words in English in his notes.

28 伊東忠太「歐亜の咽喉」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、p. 597.

29 岸田日出刀 ibid.

30 According to the postcards Chūta sent to his family, we can figure the approximate route and time schedule of his travel: Ankara (arrived on 1 August 1904), Kütahya, Ayzanoi, Afyon Karahisar, Akşehir and Konya (arrived on 13 August 1904), Bergama, Efes, Priene, Miletos, Didim, İzmir (25 August-9 September 1904) to Alexandria (arrived on 16 September 1904), Cairo (arrived on 18 September 1904), Upper Egypt (5-8 September 1904), Palestine, Jerusalem (arrived on 18

ulaştı), Kahire (18 Eylül 1904'te vardı), Yukarı Mısır (5-8 Eylül 1904), Filistin, Kudüs (18 Ekim 1904'te vardı), Ölü Deniz ve Ürdün, Şam (30 Ekim'de ulaştı), Beyrut (3 Kasım 1904), Baalbeck (Lübnan'da bir kent -ç.n.), Halep (12 Kasım 1904'te vardı), Antakya ve Iskenderun (26 Kasım'da ayrıldı), Mersin (27 Kasım'da vardı), Adana (28 Kasım'da ayrıldı), Konya ve İstanbul (15 Aralık- 24 Ocak), Pire (26 Ocak 1905'te vardı), Olimpia (6 Şubat'ta vardı).

31 Çince'de qilin olarak telaffuz edilir. Beş metre boyunda bir geviğe benzeyen bir cüssesi, ejderhayı andıran bir yüzü, bir öküz kuyruğu ve at ayakları vardır. Memelilerin lideri olarak kabul edilir.

32 Fenghuang beş farklı rengi olan (siyah, beyaz, kırmızı, mavi ve sarı) Doğu Asya'da popüler bir mitolojik kuştur. Kökeni Çin'dedir, görünüşü döneme ve kaynaklara göre değişmektedir, fakat Chūta'nın aklındaki klasik olanın horozu andıran gagası, papağana benzeyen bir çenesi, yılan benzeyen bir boynu, kaplumbağa sırtı ve balık kuyruğu vardır.

33 伊東忠太、「叙利亞沙漠」『伊東忠太建築文獻5』、東京、龍吟社、昭和十二年、s. 486-487. Chūta'nın *Chukulala Vekil*'in evinde çektiği duvar resimlerinin fotoğraflarının birkaçı, bu sergi için yapılan araştırma sırasında Tokyo Üniversitesi'nde bulundu. Ancak ne yazık ki, *qilin* ya da *hōō* resimleri bunların arasında tespit edilemedi.

34 Gertrude Bell, *The Desert and the Sown*, Londra, Virago Press, 1985, s. 232 (İlk olarak William Heinemann tarafından 1907'de yayımlandı).

35 Gertrude Bell, age.

36 伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、s. 539.

37 Chūta'nın Kudüs'ten kardeşi Sukehiko'ya gönderdiği 19 Ekim 1904 tarihli ve Kudüs'ten karısı Chiyoko'ya gönderdiği 19 Ekim 1904 tarihli kartpostalları.

38 İstanbul'daki Torajirō'dan İzmir'deki Chūta'ya gönderilmiş bir kartpostal, 19 Ağustos.

39 *Tanka* ve *Haiku* gibi Çin tarzında şiirler yazmak Meiji neslinden entelektüeller arasında yaygın bir alışkanlıktı. Samuray sınıfından yüksek düzeyde bir tıp doktoru olarak dünyaya gelen Chūta beş yaşından itibaren doğduğu bölge olan Yonezawa'daki geleneksel Kojo-Kan okuluna gitmişti. Onun sınıfının üyeleri için eğitim müfredatının Çin klasiklerini ezberlemeye

October 1904), the Dead sea and Jordan, Damascus (arrived on 30 October), Beyrouth (3 November 1904), Baalbeck, Aleppo (arrived on 12 November 1904), Antakya and Iskenderun (left on 26 November 1904), Mersin (arrived on 27 November 1904), Adana (left on 28 November 1904), Konya and İstanbul (15 December-24 January), Pireus (arrived on 26 January 1904), Olympia (arrived on 6 February 1904).

31 Pronounced as *qilin* in Chinese. Has body similar to a deer with 5m high, face resembles like a dragon and has a ox tale and horse shoe. It is considered as the head of mammals.

32 A mythological bird *fenghuang* in five colors (black, white, red, blue, yellow), popular in whole East Asia. Originated in China, appearance differs according to the periods and courses, but the classical one the Chūta might have in mind is: has a beak resembles like a cock, jaw like a spallow, snake like neck, turtle's back and fish tale.

33 伊東忠太、「叙利亞沙漠」『伊東忠太建築文獻5』、東京、龍吟社、昭和十二年、p. 486-487 Several photographs of the mural paintings from *Chukulala Vekil*'s mansion taken by Chūta are found to be preserved at Tokyo University during the research for this exhibition. But unfortunately figures of *qilin* nor *hōō* could not be identified.

34 Gertrude Bell, *The Desert and the Sown*, London, Virago Press, 1985, p. 232. (First published by William Heinemann in 1907)

35 Gertrude Bell, ibid.

36 伊東忠太「土耳其・埃及旅行茶話」『伊東忠太建築文獻5』昭和12年、p. 539.

37 A postcard from Chūta in Jerusalem to his brother Sukehiko, 19 October 1904, from Chūta in Jerusalem to his wife Chiyoko, 19 October 1904.

38 A postcard from Torajirō in İstanbul to Chūta in İzmir, 19 August.

39 Composing Chinese style poems, Tanka, Haiku was a common cultural habit for intellectuals of Meiji generation. Born as a son of a high ranked medical doctor from the Samurai class, Chūta attended since the age of five traditional Kojo-Kan school in his native region Yonezawa. As customary for a member of his class, the educational curriculum was based on memorizing Chinese classics.

- dayanması alışılmış bir durumdu.
- 40 Itō Chūta'nın seyahat defteri, c. 12.
- 41 Chūta'nın güncel bir gözlemci olan öğrencisi Kishida Hideto yazıyor: "Doktor (Itō) Başkeşiş Ōtani Kōzui ile yakındı." (Kishida Hideto, *Architect Itō Chūta*, Tokyo, Kangen-sha, 1945, s. 235)
- 42 Kishida Hideto, *Architect Itō Chūta*, s. 235.
- 43 Itō Chūta, 「本邦仏教各宗の建築」『伊東忠太建築文献2』s. 117-137.
- 44 Kuzeydoğu Çin'in Liaoning bölgesinde bir kent.
- 45 Kishida Hideto, *Architect Itō Chūta*, s. 238.
- 46 Harada Takeko, 「時を惜しむ (Zamanı Koru)」, *Daijo*, cilt. 5, no. 20, shouwa 20, s. 146.
- 47 Chūta'nın verdiği mimari öğeler şöyledir: 1. Asurlu ve Babilili 2. Hititli 3. Yunanlı ve Romalı 4. Frikyalı 5. Bizans 6. Arap 7. Selçuklu 8. Eski Türk (Erken Dönem Osmanlı) ve Yeni Türk (Klasik ve Geç Osmanlı) 9. Ermeni 10. Sassani İranlı.
- 48 「欧亜の咽喉」Chūta Türk insanının Japonlara karşı sempatisinin kökeninde ırklar arasındaki benzerliğin, aynı Doğulu ülke ülkelere olmalarının yatıyor olduğunu varsayar. (Itō Chūta, 「トルコ・エジプト旅行茶話」『伊東忠太建築文献6』s. 519).
- 40 Itō Chūta's field note, vol. 12.
- 41 As a contemporary observer, Chūta's student Kishida Hideto writes: "Doctor (Itō) was close with Abbot Ōtani Kōzui." (Kishida Hideto, *Architect Itō Chūta*, Tokyo, Kangen-sha, 1945, p. 235).
- 42 Kishida Hideto, *Architect Itō Chūta*, p. 235.
- 43 Itō Chūta, 「本邦仏教各宗の建築」『伊東忠太建築文献2』pp. 117-137.
- 44 A city in Liaoning Province of Northeast China.
- 45 Kishida Hideto, *Architect Itō Chūta*, p. 238.
- 46 Harada Takeko, 「時を惜しむ (Save the Time)」, *Daijo*, vol. 5, no. 20, shouwa 20, p. 146.
- 47 Architectural elements Chūta gave are follows: 1. Assyria and Babylonia 2. Hittite 3. Greek and Roman 4. Phrygian 5. Byzantine 6. Arabian 7. Seljukid 8. Old Turkish (Early Ottoman) and New Turkish (Classical and late Ottoman) 9. Armenian 10. Sassanid Persia.
- 48 「欧亜の咽喉」Chūta assumes the reason of sympathy of Turkish people to Japanese originated from the resemblance of the race, being the same Eastern countries. (Itō Chūta, 「トルコ・エジプト旅行茶話」『伊東忠太建築文献6』p. 519).